

Din legile ungare.

Judecătoriile *
* * cu jurați

de

Teodor V. Păcățian.

Editura proprie.

Sibiu.

„Tipografia“, societate pe acțiuni.

1899.

Prețul 40 cr.

3739. K. 2.

Din legile ungare.

Judecătorile *

* * cu jurați

de

132

Teodor V. Păcățian.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

~~~~~  
Editura proprie.  
~~~~~


Sibiu.

„Tipografia“, societate pe acțiuni.

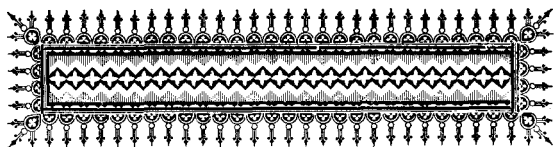
1899.

Judecătoriile cu jurați.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Întroducere.

Ne aflăm în preajma introducerii unei esențiale inovații în justiția noastră. Cu începerea anului viitor vor funcționa la toate tribunalele din țeară *judecătoriile cu jurați*, ca singure competente să-și rostească cuvântul asupra *vinovăției* sau *nevinovăției* celor acușați cu comiterea anumitelor *crime și delictes*.

Partea *inteligentă* a poporului nostru cunoaște instituția judecătoriilor cu jurați. Mulți o cunoaștem din experiență proprie, din procesele de presă ce le-am avut, pentru-că în chestii de presă judecau și până acuma judecătoriile cu jurați.

Nu o cunoaște însă masa poporului nostru, *oamenii de rînd*, cari până acuma n'au avut a face cu judecătoriile cu jurați. Dar' dela Anul-Nou se estinde instituția aceasta și asupra lor, și de aceea trebuie să-i facem din vreme cunoscuți cu ea.

E vorba, că asupra anumitelor crime și delictе nu vor mai croi sentență judecătorească oamenii puterei de stat, judecătorii numiți din partea stăpânirei, ci oameni din popor, cari nu cunosc legile și nici n'au să se țină de literile legilor, ci datori sânt să-și croiască judecata așa cum le-o dictează inima. La judecătoriile cu jurați nu legea decide, ci *sentimentul*. Impresiunea ce 'și-a câștigat-o juratul, din vorbele acuzatorului, din cuvintele de apărare ale acusatului și din fasiunea martorilor, are să-și dicteze verdictul, — ear' nu dispozițiile legii.

E posibil lucrul acesta? Posibil. A trebuit se treacă prin multe faze știința dreptului, până a venit la convingerea că e posibil. Dar' astăzi principiul e acceptat, și 'i-s'a dat înțrare pretutindenea în justiția penală.

Michelet, vestitul istoriograf francez zice așa: »*Dreptul e drept, binele e bine. Oamenii n'au trebuință de altă definițiune. Fiecare inimă omenească înțelege noțiunile acestea*«. Și are dreptate *Michelet* când zice așa. Esemple din viața zilnică ne spun și ne arată că are dreptate. Vedem oameni în viața de toate zilele, despre cari știm că n'au studiat nimica; mulți dintre ei poate-că

nu știi nici măcar ceti și scrie; și totuși, în aprecierea binelui și a dreptului au o judecată atât de sănătoasă și atât de corectă, încât te pun în uimire.

De unde își scot argumentele și cine le dictează dreapta lor judecată? Inima. Sentimentul. Și se poate zice, că inima neatinsă de bruma patimilor și a păcatelor omenești e mai dreaptă în judecată decât sute de legi și mii de paragrafi.

Eată de ce s'a făcut loc în justiție pe seama inimei. S'a constatat, că sentimentul de drept e înăscut în fiecare om, întocmai ca boldul de viațuire, și de aceea s'a pus și inima în serviciul justiției.

Asta e originea instituției judecătoriilor cu jurați. S'a decretat deci ca lege, că asupra dreptului și a binelui *poate* să-și rostească cuvântul și omul fără carte, adecă fără multă carte. În vâțaii popoarelor au recunoscut acest adevăr și 'l-au îmbrăcat în hainele legii. Au dat cuvânt judecătoresc oamenilor din popor, ridicând la valoare de drept principiul, că fiecare cetățean să fie judecat de cătră semenii sei, atunci când este a se croi judecată asupra acțiunilor sale private.

Așa s'a introdus instituțiunea judecătorilor cu jurați, numite și *curți cu jurați*.

E cert, că prin aceea, că făcătorul de rele se pedepsește și vine pus sub asprimea legii, nu se intenționează nimicirea lui; din contră, se ține în vedere îndreptarea păcătosului. Legea nu-l asuprește pe cel vinovat. Legea constată numai că el s'a abătut dela calea binelui și a dreptului; îl ia apoi de mână, cu asprimea ce 'i-o aplică, și-l scoate din întunerecul în care a intrat, pentru-ca să-l conducă de nou la calea cea adevărată, a binelui și a dreptului. Și judecata asupra faptului, dacă omul învinovățit se găsește într'adevăr pe cale greșită, ear' nu pe calea binelui și a dreptului, o poate croi negreșit și omul din popor, — căruia nu-'i este necunoscută noțiunea binelui și a dreptului, pentru-că natura 'i-a imprimat-o în inimă, — tot așa de bine ca și judecătorul care are depus în capul seu întregul complex de paragrafi.

Ba se poate zice, că e mai mare probabilitatea pentru aducerea unei sentențe drepte din partea juratului decât din partea judecătorului, fiindcă cel dintâiu cunoaște modul de viațuire și mediul în care s'a învățat învinovățitul,

prin urmare știe să aprecieze și motivele cari l-au îndemnat să comită fapta ce i-se impută.

De aceea sentința judecătoriilor cu jurați e neapelabilă. Votul dat rămâne bine dat; sentința croită rămâne bine croită. Pentru-că acolo unde sentimentul, inima și-a rostit verdictul, nu mai poate raționa și nu mai poate argumenta — legea și paragraful.

Eată de ce dar' instituțiunea judecătoriilor cu jurați e o instituțiune bună, salutară, nobilă și umană; și eată de ce introducerea ei în justiția noastră ar trebui să o salutăm cu căldură, — dacă nu s'ar fi ținut în vedere anumite »*considerațiuni*« și dacă legea prin care se introduce nu ar avè manciătățile pe cari le vom arăta mai târziu.

Angliei îi revine meritul de a fi pus *ântâiu* în aplicare și în activitate *judecătoriile cu jurați*. Ea a deschis calea în justiție pe seama sentimentului, pe seama *inimei*. În forma lor de astăzi judecătoriile cu jurați au fost introduse deci mai *ântâiu* în *Anglia*.

Principiul, *ideea*, e însă foarte veche. Se poate zice că e aproape așa de veche ca popoarele însăși.

La toate popoarele din vechime va fi fost dezvoltat sentimentul de *dreptate*,

fie cât de cât ; prin urmare, putem să presupunem, că la toate popoarele din vechime trebuiau să fie și *judecători*. Ear' în lipsa oamenilor cu carte, judecătorii lor nu puteau fi compuse altcum, decât din oameni din popor, din bătrânii și fruntașii neamului. Din oameni nepătați și înzestrați cu o bună bogăție de experiență, singura lor basă la croirea judecăței. De altcum nici legile de astăzi, cu numărșii lor paragrafi, nu sânt alta decât numai *experiență*, esența *experiențelor altora*, turnată în formă înțeleasă de toți.

Judecătorii cu jurați, adecă judecători din popor, au esistat deci și înainte de a li-se da juraților înțrare în justiția *Angliei*. Au esistat chiar la cele mai vechi popoare din lume.

Lucrul e de înțeles și e foarte natural. Știința nu era desvoltată pe vremea aceea, și nu era turnată în paragrafi. Siguranță publică trebuia să esiste însă și atunci, și de menținerea ei trebuia să se poarte de grije și pe acele vremuri, fiindcă scopul statului, pe lângă toată primitivitatea organizării de stat ce ne-o imaginăm noi, nu putea fi nici pe vremea aceea altul decât liniștea și ordinea publică în stat, a căror menținere se putea face și atunci, ca și astăzi, numai prin o judecată *dreaptă*, croită de oameni drepti

și imparțiali, asupra acțiunilor ome-
nești, despre cari se presupunea, și se
putea presupune, că nu ar sta în conso-
nanță cu interesele statului, prin urmare,
că turbură ordinea publică.

Pe scurt, *dreptate a esistat totdea-
una, judecători au esistat totdeauna* ;
ear' în lipsa oamenilor cu carte, jude-
cătorii au fost luați dintre oamenii de
rînd. Locul omului de studiu, de adîncă
știință, locul judecătorului consumat, care
nu esista pe acele vremuri, îl țineau oa-
menii mai de frunte din popor, oameni
cu mintea și cu inima la loc, — *antece-
sorii juraților nostri de astăzi*. Și pen-
tru-ca să nu se poată face greșeală din
partea acestor judecători fără pregătiri,
consultările lor erau *publice*, ca toți să
le audă și toți să le *controleze*. Publi-
citatea în justiție e deci asemenea tot
așa de veche ca și popoarele.

Testamentul vechiu ne înșiră nu-
măroase exemple de astfel de judecă-
torii, compuse din bătrânii și fruntașii
popoarelor, precum și de modul cum
aduceau ele judecata, cu observarea ce-
lei mai largi publicități, chiar și în che-
stii gingașe, rușinatoare și scandaloase.

Herodot, celebrul istoric grec, su-
pranumit *părintele istoriei*, încă ne
spune, că *Persii*, unul dintre cele mai

vechi popoare din lume, precum și alte popoare din *Asia*, aveau, încă înainte de a fi fost învinse și supuse tiranismului, o justiție foarte bună și foarte dezvoltată, cu judecători din popor; o *justiție poporală*. În ori-ce chestie de neînțelegere, de *litigiu*, cei interesați își alegeau singuri oamenii pe cari îi însărcinau cu aplanarea divergențelor dintre ei, declarând din capul locului, că se vor supune verdictului lor, sune el ori-cum va suna.

Era un fel de judecătorie analogă cu cea din zilele noastre, instituită pentru aplanarea *chestiilor de onoare*. Judecătorii și judecații, de un rang și de o seamă. Acesta e de altcum adevăratul scop al judecătoriilor cu jurați. Fiecare să fie judecat de cătră semenii sei.

Cât pentru *publicitatea* justiției în vremurile de demult, exemplele cele mai convingătoare ni-le dă *Atena* și *Roma*. În *Grecia* antică, tribunalele judecătorești își țineau ședințele în fața publicului, în piața mare, sub arcade, sau în alte locuri libere, unde putea să străbată ori-și-cine. Nici-decum însă între patru pereți, în ascuns, așa ca nime să nu poată controla mersul desbaterilor și mersul consultărilor, purtate din partea judecătorilor.

Ear' ce privește *forma* în care se croiau judecățile în *Roma*, se poate spune, că ea și astăzi merită să fie luată de model. Publicitatea justiției la Romanii antici rămâne pentru totdeauna neîntrecută. Și tocmai de aceea era și *dreaptă* justiția romană. Și tocmai de aceea *dreptul* a primit în *Roma* o formațiune atât de perfectă, încât nu numai că e aprobat și astăzi, dar' *pre-dominează* chiar și în zilele noastre știința dreptului.

Publicitatea e de altcum una din esențialele cerințe ale justiției. Și cu tot dreptul. O judecată dreaptă, o sentință corectă, n'are să se teamă de critica publicului și n'are să se teamă de lumina soarelui. Publicul o va primi, dacă e într'adevăr dreaptă, cu mulțumire și cu recunoștință. Și dacă nu e dreaptă, publicul o va primi cu murmur și cu nedumeriri; pentru-că și publicul știe judeca, ear' judecata publicului e dictată de sentiment, de *inimă*.

Când însă judecătorul croește sentința în secret, între patru pereți, cu eschiderea publicității, e semnul că judecata sa nu e de așa, ca se poată suporta critica publicului, că judecătorul se teme de lumina soarelui; e semnul că *judecata nu e dreaptă*.

Dar' s'ă revenim la tema noastră. Din forma primitivă a judecătoriilor antice, din cari făceau parte oameni din popor, s'a compus forma nouă a judecătoriilor cu jurați. *Englezii* au compus-o, pentru-că ei au acceptat și au introdus *ântâiu* în justiția lor judecătoriile cu jurați, cu judecători din popor, și cu cea mai largă publicitate. Dela *Englezi* au luat-o *Francezii*, cari asemenea au introdus mai de mult frumoasa instituțiune în justiția lor, ear' după Francezi au urmat alte popoare, și acum judecătoriile cu jurați se introduc și la noi. Se deschide și la noi teren pe seama sentimentului, pe seama *inimei*, în croirea sentențelor judecătorești.

Cu începerea anului ce vine în anumite crime și delictе, faptul s'ăvîrșit va fi supus aprecierii judecătoriiilor cu jurați, judecătorilor luați din popor.

Lucrul de frunte, care a fost ținut în vedere la compunerea judecătoriilor cu jurați, a fost acela, ca cei-ce fac parte din ele s'ă nu fie oameni ce stau în legătură sau în raporturi de dependență (atîrnare) cu puterea de stat. S'ă fie oameni independenți în toată privința; oameni cari nu sînt legați nici de lite-

rile nici de paragrafii legii, ci-'și croesc judecata așa cum le-o dictează inima, pe basa impresiunilor câștigate.

La judecătoriile cu jurați *impresiunile* joacă deci rolul principal, și ele sînt decizătoare. De aceea e neîncunjurat de lipsă, ca juratul, care are misiunea și datorința să croiască judecată în chestia supusă lui spre apreciere, să *înțeleagă* tot ce se petrece în fața sa. Să înțeleagă acusa, să înțeleagă apărarea și să înțeleagă fasiunea martorilor ascultați.

Numai din cele auzite din *primul izvor*, dela cei prezentați în fața sa, poate să-'și câștige juratul impresiunile cari îi dictează judecata, și numai în acest cas poate să fie judecata sa dreaptă. Și numai în acest cas au *drept de tiință* judecătoriile cu jurați, în statul în care ele au fost introduse.

În ori-ce cas contrar, ele dau roade rele, și scopurile legate de ele nu se ajung, pentru-că nu se pot ajunge.

Impresiunile sînt pentru jurat aceea ce pentru judecătorul numit din partea puterei de stat sînt: *dovezile*. Juratul încă are trebuință de dovezi, pentru-că din ele-'și scoate impresiunile; și trebuie să le aibă; dar' la jurat dovezile influențează asupra *inimei*, pe

când la judecător influențează asupra minței.

Dovezile formează deci *basa justiției*. În justiția modernă sistemul și procedura de dovedire e de așa, că aplicată bine, cu greu se poate comite greșală judecătorească, condamându-se cineva pe nedrept; ear' dacă se întâmplă ici-colea câte un cas de nedreptate judecătorească, el nu e născut din altă împrejurare, decât numai din neaplicarea corectă a procedurii de dovedire.

Obvin și astăzi casuri, ce e drept, în cari pe lângă toată corectitatea aplicării sistemului de dovedire, se condamnă oameni nevinovați, chiar din partea judecătorilor cu jurați, dar' aceste casuri vin puse pe alt plan, pentru-că își au isvora în motive *politice*, și jurații cari fac aici pe judecătorii sînt din vreme influențați, fanatisați și poate chiar *terrorisați* ca se aducă verdict de condamnare.

Sistemul de dovedire, aplicat astăzi în justiție, e basat pe recunoașterea proprie, pe actele scrise cari dovedesc în mod neîndoios săvîrșirea actului punibil, pe fasiunea martorilor demni de toată încrederea, pe comparația întâmplărilor și a faptelor date din cari se scoate *conclusia*, etc.

Justiția modernă cere, ca nimeni să nu fie condamnat fără a-i să putè dovedi pe deplin vinovăția. Dacă dovezile lipsesc, lipsește și vinovăția. Pentru-că principiul fundamental al justiției moderne este: mai bine nouzeci-și-nouă de vinovați achitați pe nedrept, decât un singur nevinovat osândit pe nedrept.

Dar' până a putut să ajungă sistemul de dovedire la perfecția de astăzi, a trecut prin multe fase. Și a lăsat în urma sa pete rușinatoare, pagini triste în istoria dreptului, de cari noi, cei de astăzi, trebuie să ne minunăm și să ne îngrozim.

Așa, în locul fasiunei libere, pe care o face astăzi acusatul, era ia modă într'o vreme fasiunea forțată, stoarsă cu sila din gura acusatului. Ca singurul și sigurul mod de dovedire, era acceptată, din partea legii, tortura cu tot felul de bătăi peste corp, cum e: schilăvirea diferitelor membre ale corpului; strângerea degetelor dela mână și dela picior în inele de fer, de multe-ori arse în foc; spânzurarea acusatului de grindă, cu capul în jos, ori apoi legarea lui de grindă, cu lanțuri, de gât și de picioare; așezarea delicventului în soare, în căldura mare de vară, cu fața la soare, capul gol și mânila ridicate în sus; arun-

carea delicventului în cuptorul cald; întemnițarea în case scunde, unde numai pe foale sau în genunchi putea să-și facă omul intrarea și unde-l aștepta o sumedenie de cloțani, broaște și diferiți vermi; apoi bățile peste corp, cu bâta, cu legătura de nuiete, cu vîna de bou, până la eșirea sîngelui peste care se presera sare; picurarea de rășină, ceară sau sîmț în ureche, pe pînțece sau în altă parte a corpului, — și alte multe grozăvenii, cari și numai povestite astăzi produc fiori și îngrozire.

Chestia era pusă așa: poate sau nu poate acusatul se supoarte *probele* (torturile) ce 'i-le cerea legea și ce 'i-le dictau judecătorii sei? Dacă nefericitul acusat le suporta pe toate, legea îl declara de nevinovat; ear' dacă din cauza construcției sale mai debile nu le putea suporta, era considerat de vinovat, și venia osândit. Era supus deci unei pedepse duble. Torturat pentru a 'i-se putè >dovedi< vinovăția, și condamnat ca — vinovat.

Dar' câți nu muriau în mijlocul torturilor aplicate!

Dovedirea nevinovăției se mai făcea și cu *jurămîntul celor doisprêzece*; un jurămînt, pe care acusatul avea să-l presteze împreună cu doisprêzece martori.

Modul acesta de dovedire era inventat pe seama preoților, și sigur din partea preoților.

Dacă preotul era acuzat de comiterea unei fapte ilegale, n'avea decât se aducă doisprzece oameni cari cu el împreună se pună jurământ în fața tribunalului că n'a comis fapta ce 'i-se imputa, și nevinovăția sa era dovedită și decretată din partea legii. Ne putem imagina, că în epoca domnirii acestei dispoziții legale, câte jurăminte false se vor fi depus în fața tribunalului și că în ce mod a putut să se lățească corupția și desmoralizarea oamenilor, la umbră unui sistem atât de păcătos de dovedire.

Mai era în vechime încă și *proba de foc* și *proba de apă*, inventate și ele tot pentru a se dovedi cu ajutorul lor vinovăția sau nevinovăția inculpatului. Procedura era următoarea: acuzatul, care se pune pe terenul negațiunii și nu recunoștea fapta cu care era învinovățit, avea să calce cu piciorul gol pe un fer ars, ca tribunalul să se poată »convinge« de nevinovăția sa. Dacă inculpatul nu-'și ardea piciorul, — era declarat de nevinovat și era achitat. În cas contrar vinovăția sa era »evidentă«. Și așa, aproape toate vinovățiile,

constatate cu ajutorul probei de foc, erau »*dovedite*« și »*evidente*«.

La fel era și *proba de apă*. Inculpatul se arunca în apă afundă și cu curs repede. Dacă se îneca, judecătoria era convinsă despre vinovăția sa; ear' dacă scăpa, era pus în libertate, declarat fiind de nevinovat.

Și mai erau și alte forme de dovedire, fel de fel de proceduri judecătorești, unul mai groaznic decât celalalt, toate însă cu menițiunea, primită, dela lege, de a scoate *dreptul* și *dreptatea* la iveală.

Se cutremură omul, când se gândeste la »*dreptul*« și »*dreptatea*« ce putea să ese din aceste moduri de dovedire, *barbare* și *criminale*. Judecătorii erau mai criminali decât înșiși criminalii. Și gândindu-ne la ele, trebuie să lăudăm progresul ce l-a făcut știința dreptului, ajunsă astăzi la sistemul de dovedire, atât de *uman*, introdus în justiția modernă.

Vor mai fi state, fără îndoială, și astăzi, în cari se comit încă acte de barbarie ca cele înșirate; dar' vina cade asupra întunerecului, care nu permite intrarea luminei, întrarea civilizațiunei în ele, pentru-că sînt state cu o vieață publică încă barbară, prin urmare și cu o justiție barbară.

Și vor mai fi state, chiar *civilisate*, în cari și astăzi se mai susțin și se aplică unele din tristele reminiscențe ale justiției din evul mediu, — dar' barbariile acestea nu trebuie puse, și nu pot fi puse, în contul justiției, ci *în contul administrației*, însărcinată cu eruarea criminalilor și cu stoarcerea primei lor fasiuni.

Toate abuserile de putere, comise în state civilisate, nu apasă justiția, ci administrația publică, care n'a ajuns încă la perfecția justiției. Și justiția știe să-și facă datoria chiar și față de organele administrative, ce abuzează de puterea ce li-s'a încredințat, atunci când se află în fața faptelor constatate și dovedite.

Tot în contul barbariilor judiciare vine pus și tribunalul secret, ce esista pe vremuri în *Anglia*, și era numit »camera steloasă«. Făceau parte din el *lorzii* și *episcopii țerei*, și era foarte temut pentru cruzimea sentințelor ce le aducea.

Și tocmai acest tribunal secret, al lorzilor și al episcopilor din *Anglia*, a dat naștere judecătoriilor cu jurați. Regele Carol I. a desființat la 1641 această »cameră steloasă« și a pus în în-sași constituția țerei bazele unei justiții

drepte și umane, sădind în constituție principiul, ca *fiecare cetățean să fie judecat de semenii sei*, și dispunând în mod imperios, ca nimenui să nu 'i-se donege *judecata juraților*, în cas că o reclamă pentru sine.

Și s'a dovedit, că acest mod de judecată e foarte bun și e foarte drept. De aceea, inovația făcută în justiție, în sensul acesta, a trecut și în *Francia*, țeara totdeauna accesibilă pentru lucruri bune.

Instituțiunea judecătoriilor cu jurați 'și-a ținut întrarea în *Francia* la 1789, și a fost trecută și în constituția franceză din toamna anului 1791. Era de altcum imperios răclamată; pentru-că tocmai pe acele vremuri domnea în *Francia* cea mai mare destrăbălare, peste tot, în special însă pe terenul justiției.

Nici nu mai era justiție aceea ce se esercia în *Francia*, ci curată volnicie; cea mai brutală și mai îndrăzneată volnicie. Corupția atinsese supremul grad de înflorire. Deoparte era deci ignoranța și corupția, de cealaltă parte volnicia și teroarea, ear' la mijloc, între ele, cetățeanul, care își căuta *dreptul* la oameni înzestrați cu *astfel* de calități.

Judecătorii francezi se considerau, ei pe ei, de domni și stăpâni *absoluți* peste persoana și averea cetățenilor; dispuneau și de una și de alta în draga lor voe, și era vai de cel-ce făcea gură pentru acest »drept« al judecătorului, pentru-că numai numele îi mai eșia dintre zidurile mucigăioase ale temniței, în care era aruncat fără scrupul și fără teamă de pedeapsă.

Nu e mirare deci, că între astfel de împrejurări, poporul francez, adus la desperare, a dărîmat din temelii întreaga zidire a ocârmuirii publice, și din ruinele ei a clădit ântâiu *judecătoria cu jurați*, ca cea mai necesară reformă pentru asigurarea unei *stări de drept* în țeară.

Instituțiunea judecătoriilor cu jurați a fost mereu reformată, amplificată și perfecționată de atunci încoace, așa, că astăzi perfecția ei a atins culmea. S'au și grăbit toate țerile civilizate să o introducă în justiția lor, și e caracteristic, că tocmai *Ungaria* a trebuit se întârzie până acum cu acceptarea ei, deși se află chiar în centrul Europei civilizate.

Nu putem zice însă, că nu s'ar fi făcut încercări și mai de demult, pentru introducerea judecătoriilor cu jurați în

țeara noastră. Primele încercări s'au făcut încă la anul 1840, când *Deák Ferencz* și-a ridicat ântâiu cuvântul în dieta maghiară dela *Pojon*, pledând cu cea mai mare căldură pentru introducerea în justiția maghiară a acestei instituțiuni salutare și umane. Și cuvântul seu nu a sunat în pustie și nu a rămas neînțeles.

Dieta maghiară a esmis încă în sesiunea aceea o comisiune specială, pe care a însărcinat-o cu codificarea întregii proceduri *penale*, dându-'i totodată îndrumare expresă, să fie cu deosebită considerare la instituția judecătoriilor cu jurați, ear' în proiectul de lege ce-l va presenta dietei, să facă negreșit loc pe seama acestor judecătorii, deschizându-le terenul cel mai larg de competență.

Comisiunea s'a degajat în mod onorific de însărcinarea primită; și în proiectul de lege, prezentat din partea ei sesiunii parlamentare din anii 1843/44, a fost trecută și introducerea instituțiunei judecătoriilor cu jurați în justiția țerei noastre. Dar' proiectul de lege a rămas îngropat în cartoanele dietei, pentru-că n'a ajuns să fie discutat și votat pe cale parlamentară, și cu atât mai puțin a ajuns să fie *sanționat* și *promulgat*.

La anul 1848, când dieta maghiară se pusese să fabrice legi în ruptul capului, s'a scos din cartoane și proiectul de lege despre care fu vorba, și a fost recomandat de nou parlamentului unguresc spre votare.

Făcându-se pasul acesta, nu s'a ținut atunci alta în vedere, decât spiritul timpului deoparte, ear' de altă parte *binele cetățenilor*, — în general, — cari, se zicea, că numai prin introducerea judecătoriilor cu jurați 'și-ar pute vedè garantate *temeliile libertăței cetățenești*.

Așa ne spune cel puțin motivarea, cu care proiectul de lege era călduros recomandat spre primire dietei maghiare din 1848.

Estragem din această motivare următoarele :

— »Dorim și propunem *introduce-re a cât de grabnică în patria noastră a judecătoriilor cu jurați*.

»Convingerea noastră este, că judecătoriile cu jurați corăspund *mai bine* scopului urmărit de justiția penală. Si-guranței cetățenilor ele acordă cu mult mai mari garanții, decât ori-ce alt mod de procedură penală. Dar' îndeosebi în țeri *constituționale*, poporul consideră judecătoriile cu jurați de cel mai *puter-nic stîlp al libertăților* sale cetățenești«.

La 1848, când se intenționase pentru a doua-oară introducerea curților cu jurați în Ungaria, nu se făcea deci deosebire între popor și popor, cetățean și cetățean; nu era pe atunci vorbă de *limbile* pe cari le vorbesc cetățenii, ci în vedere era ținută numai *asigurarea libertăților cetățenești*, și dieta maghiară de atunci credea, că garanția cea mai bună în direcția aceasta o dau judecătorii cu jurați.

Intențiunea însă nici de astă-dată nu a devenit faptă. Proiectul de lege a rămas și de astă-dată nevotat și nesancționat, și tot ce s'a putut face în pripă a fost, introducerea judecătoriilor cu jurați pentru crime și delictе de *presă*, ear' generalisarea instituțiunei și estinderea eficacității ei și asupra crimelor și delictelor de caracter comun, a rămas rezervată pe seama vremilor mai târzie.

Deoparte timpul fizic a lipsit dietei din 1848 pentru votarea legii din întrebare, ear' de altă parte se manifestase și temerea, că Coroana nu va sancționa o astfel de lege. S'a ticluit deci în pripă articolul de lege XVIII. din 1848, despre judecătoriile cu jurați *în chestii de presă*, ear' crimele și delictеle ordinare au rămas în grija judecătorilor numiți din partea puterei de stat.

După o pauză lungă de treizeci de ani, dieta maghiară a revenit asupra ideii introducerii judecătoriilor cu jurați în țeară, chiar și pentru crime mai grave ordinare; și spre acest sfârșit a votat în anii din urmă toate legile necesare, cari au fost sancționate și promulgate în toată regula, ear' cu începerea anului 1900 întră toate în viață.

Legile ungare, cari se refer la introducerea *judecătoriilor cu jurați*, sînt următoarele:

Art. de lege XXXIII. din 1897:
»*Despre organizarea judecătoriilor cu jurați*» ;

Art. de lege XXXIII. din 1896:
»*Despre procedura penală*» și

Art. de lege XXXIV. din 1897:
»*Despre cercul de competență al judecătoriilor cu jurați*».

Pe când la anul 1848, când asemenea se intenționase introducerea instituțiunei din întrebare și pentru crime și delictе ordinare, s'a ținut în vedere numai *binele tuturor cetățenilor*, și alta nimic: la compunerea și votarea legilor înșirate mai sus tocmai de acest lucru nu s'a ținut cont, ci din contră, s'a făcut, ca binefacerile noiei instituțiuni să nu se estindă deopotrivă și în mod egal asupra *tuturor cetățenilor*.

Cei mai mulți cetățeni ai patriei noastre sînt puși în imposibilitate de a se scuti la umbra binefăcătoare a *judecătoriilor cu jurați*, pentru-că de astădată s'a făcut deosebire între popor și popor, între cetățean și cetățean, și dreptul de a fi jurat s'a dat numai *Maghiarilor* și celor-ce știu *ungurește*, prin ce apoi cel mai fundamental principiu al *judecătoriilor cu jurați*, de a fi judecat fiecare de cătră semenii sei, a devenit ilusoriu din capul locului.

Principiile fundamentale, pe cari e întemeiată *la noi* instituțiunea *judecătoriilor cu jurați*, sînt adecă următoarele :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pe lângă *jurați* mai funcționează și o *judecătorie colegială*, *tribunalul*, care conduce desbaterile și croește pedeapsa, — avînd *jurații* să se răsfrîngă exclusiv numai la constatarea și decretarea *vinovăției* sau a *nevinovăției* inculpatului.

Numărul *juraților* e stabilit în *doisprezece*, pentru fiecare pertractare *judecătorească*. În cazul unei egalități de voturi se privește de valid votul *negativ*, adecă negarea *vinovăției*.

Îndreptățirea de a fi jurat și de a exercia funcția de *judcător* e făcută pendentă dela o anumită sumă de dare ce o plătește cetățeanul, adecă dela *cens*,

și dela împlinirea anului 26 de etate. Censul, stabilit în minimul de 20 coroane, s'a cerut pentru *independența* materială a juratului, ear' etatea mai matură, pentru-ca cel-ce e chemat să judece asupra altora, să aibă și el o anumită praxă și esperiență de vieață.

Tot ca principiu fundamental e trecută în legea despre organisarea judecătoriilor cu jurați și cerința ca *jurații se știe vorbì și scrie ungurește*.

Principiul acesta e însă foarte greșit, pentru faptul, că, după-cum am spus mai sus, tocmai pe calea aceasta nu se ajunge scopul pe care-l urmărește instituțiunea judecătoriilor cu jurați; și cei-ce n'au »fericirea«
să fie *Maghiari*, când vor avè să stee în fața judecătoriilor cu jurați, se vor afla în fața unor oameni cari nu-i înțeleg, nu le cunosc firea, nu le cunosc datinile și moravurile.

O altă parte rea a legii noastre despre organisarea judecătoriilor cu jurați e *selecțiunea*, adecă *alegerea* juraților. Din listele compuse pe basa censului, se aleg numai oamenii în cari organele puterei de stat, însărcinate cu efectuarea selecțiunei, au destulă încredere, din punct de vedere, la aparență *moral*, dar' în fond — *politic*. Ear'

această dispoziție, trecută în legea ungară, detrage mult din *liberalitatea* instituțiunei din întrebare.

De altcum spiritul legii îl vom cunoaște din însuși *textul* legii. Aici, la locul acesta, ne mărginim a mai constata, că dietei maghiare 'i-s'a atras atențiunea asupra *nedreptăței* ce li-se face naționalităților *nemaghiare* din țeară, prin condițiunea pusă, ca *jurații să știe vorbi și scrie ungurește*; pentru-că prin aceasta cetățenii vin împărțiți în clase, unii vin preferați, alții preterați, ceea-ce nu corăspunde de loc spiritului timpului, care cere *egalitatea de drepturi* pentru toți și întru toate. University Library Cluj

Punctul acesta de vedere 'l-au reprezentat în dieta maghiară deputații *sasi*; dar' n'au putut să convingă pe condeputații lor maghiari despre corectitatea vederilor lor, căci condițiunea cunoașterei limbei maghiară a fost totuși votată, cu motivarea, că: »*în cas contrar ar fi periclitată autoritatea statului ungar*«.

În casa magnaților apoi, Dr. Iosif Gall a cerut, ca în ținuturile locuite de nemaghiari, jurați se poată fi numai cei-ce cunosc și limba vorbită în ținutul respectiv, dar' nu a fost primită nici această propunere, care forma minimul

ce se putea da și naționalităților noma-
ghiare din țeară »fără a se periclita
autoritatea statului ungar«.

Atât dieta maghiară, cât și casa magnaților, s'a pus pe punctul de vedere, că de treizeci de ani justiția țerei se face în limba ungurească, și că prin urmare, în limba ungurească are să se facă ea și mai departe; de aceea, e neîncunjurat de lipsă, ca jurații *să știe ungurește*, pentru-ca să poată înțelege mer-sul pertractărilor judecătorești.

Abstrăgând dela faptul, că punctul acesta de vedere e contrar *egalității de drept*, care trebuie se existe în fiecare țeară cu mai multe popoare, — prin urmare, nu poate fi ridicat la *principiu de drept*, nici chiar din partea unei legislative *ungare*, — dar' e chiar lipsit de ori-ce *basă legală*.

Nu numai rațiunea ne spune, că nu cetățenii sînt puși pe seama judecăto-rului, ci judecătorul pe seama cetățe-nilor, și că prin urmare, judecătorul tre-bue să caute ca să se poată înțelege cu cetățenii, și nu viceversa: ci legile no-astre, aflătoare în viață, o spun apriat, că așa *trebuie* să se întempe.

Avem lege, care dispune, ca fiecare cetățean chemat în fața judecătorului să fie ascultat *în limba sa*, și ca procesul

verbal ce se ia cu el, să fie redactat în *limba sa*.

Dacă astăzi nu se face așa, și dacă de treizeci de ani nu se face așa, nu e semnul că n'ar fi bine așa, și că n'ar trebui să se facă așa, ci e semnul, că de treizeci de ani se face abus cu *legea pozitivă*, care în modul acesta e despectată și — *violată*. Ear' din abuzul comis în jurul esecutării unei legi *sancționate*, nu se poate forma — *principiu de drept*.

Dar' nu motive *politice*, cari ușor ne-ar putè face să stăm încâtva *preocupați* în fața aprecierilor ce vrem să le aducem modului de organizare a judecătoriilor cu jurați din țeara noastră, ci motive curat *umanitare* să fie motivele, cari ne conduc la croirea sentenței. Și aceste motive *umanitare* ne impun rostirea unui verdict de *reprobare* și de *condamnare* asupra organizării judecătoriilor noastre cu jurați, făcută așa cum s'a făcut.

Ne vom esplica.

Să resumăm însă cele spuse până aici, ca să putem ajunge la conclusiunile finale.

Instituțiunea judecătoriilor cu jurați e bună, nobilă și frumoasă, și introducerea ei în patria noastră, deși se face cam târziu, trebuie să ne fie totuși binevenită.

E o cerință a vremii, un postulat al justiției moderne, ca la croirea judecăților să se cheme la sfat și *inima*, nu numai *mintea*.

Cei mai buni criminaliști ai zilelor noastre sînt de acord în a recunoaște, că la comiterea faptelor punibile pot să coopereze împrejurările așa, ca fapta să devină — *inevitabilă*. Dar' împrejurările acestea nu au nici o putere asupra minții judecătorului legat de literile legii. Pe el nu-'l privesc, nici împrejurările, nici isvorul din care s'a născut fapta, ci-'l privește fapta însași, în întregimea ei și în întreaga ei golătate.

Nu așa însă la jurați. Jurații nu sînt legați de literile legii. Juraților nu le impune paragraful. Nu legea, ci conștiința lor, vie și curată, le dictează cuvîntul »*vinovat*« sau »*nevinovat*«.

De aceea, singura datorință a juraților este, să urmărească cu încordată atențiune pertractarea judecătorească ce se desfășură în fața lor; să caute a înțelege *ce* s'a păcătuit și *cum* s'a păcătuit; să prindă în sbor toate momentele mai însemnate, din fasiunile martorilor și din apărarea acusatului, fiindcă acestea sînt decizătoare pentru conștiința lor, și în consecință și pentru verdictul ce au să-'l rostească.

Dat fiind deci, că nu cunoștința de legi, ci inima, conștiința juraților are să le dicteze acestora totdeauna verdictul: urmează dela sine, că cel chemat să-și spună verdictul asupra vinovăției sau nevinovăției semenului seu, dator este să cunoască limba, datinile, moravurile, toate însușirile, bune și rele, ale semenului seu, pentru-că numai așa poate să străbată în interiorul ascuns al ființei acestuia, ear' verdictul seu numai așa poate să isvorească din conștiință curată.

Forma în care sînt organizate judecătoriile noastre cu jurați, fac însă lucrul acesta imposibil.

În părțile țerei, locuite de cetățeni *nemaghiari*, verdictele judecătoriilor cu jurați, vor fi rostite din partea oamenilor cari n'au înțeles nimica din ceea-ce s'a petrecut în fața lor; n'au înțeles decât numai acusa zdrobitoare a procurorului.

Asupra acusatului de naționalitate română, slovacă, sârbă, germană, nu vor fi chemați să croiască judecată oameni din neamul seu, cari îi cunosc însușirile și înclinările, spre bine și spre rău, — pentru-că pe acestia legea îi eschide dela dreptul de a putè fi și ei jurați, — ci niște oameni lui cu totul străini, cari

nu-î înțeleg nici măcar limba în care se apără.

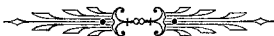
O astfel de sentență judecătorească apoi nu poate să fie isvorită din inimă, din conștiință curată.

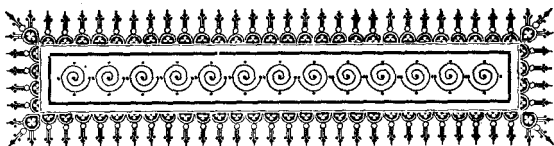
Se va zice, că legea s'a îngrijit ca să fie un translator la îndemână, care să facă pe mijlocitorul. Dar' asupra juratului nu traducerea, de multe ori mancă și întortochiată, ci *originalul* are să influențeze. Juratul are să-și câștige impresiunile din *primul isvor*.

De multe-ori un singur cuvânt, ba chiar și numai *pronunțarea cuvântului* e decizătoare pentru impresionarea juratului conștiințios și nepreocupat. Și e imposibil ca translatorul să *redes* fidel acest cuvânt, cum peste tot imposibil este, ca translatorul să traducă iute și bine tot ce se petrece în fața juraților și tot ce se vorbește în decursul pertractărei, într'o limbă neînțeleasă de jurați.

Selecțiunea și condiționarea cunoașterii limbei maghiare formează deci partea rea a legii noastre despre organizarea judecătoriilor cu jurați; și această mancată a legii va fi observată negreșit și din partea organelor puterii de stat, însărcinate cu esecutarea ei, chiar în decursul esecutării, și va face

ca, mai curând sau mai târziu, legea să fie modificată. Pentru-că e vorba de *justiția țerei*; ear' justiția cere, ca *dreptul și dreptatea* să nu fie împărțite cu două măsuri, ci în mod egal și deopotrivă binefăcător pentru toți cetățenii, fără deosebire de *limbă*.

Organisarea judecătoriilor cu jurați.

— Articolul de lege XXXIII. din 1897. —

Despre organisarea judecătoriilor cu jurați în Ungaria vorbește articolul de lege XXXIII. din anul 1897. A fost sancționat la 25 August 1897, și promulgat la 28 August, în același an. Cuprinsul său e următorul:

Organisarea.

Pe lângă fiecare tribunal regesc se institue câte o *judecătorie cu jurați*, compusă din *presidentul*, doi *judecători* și *doisprezece jurați*. (§. 1). Pe *presidentul* și pe *substitutul* său îl numește *presidentul* *tablei regesti*, pe câte un an. (§. 2). Pe *judecători* și pe *substituții* lor, îi numește, tot pe câte un an, *presidentul* *tribunalului* respectiv. (§. 3).

Jurați.

Dreptul de a fi jurat îl posedă numai cetățeanul ungar, care a împlinit în anul compunerii *listei fundamentale* etatea de cel puțin *douăzeci-și-șese* de ani, *cu-noaște* *limba oficială de stat* (în Fiume

limba italiană) și știe ceti și scrie în această limbă; dacă :

1. Plătește la an cel puțin *douăzeci de coroane dare directă*, sau atâta ar plăti, dacă n'ar avè scutire de dare.

2. E funcționar, preot, membru al Academiei maghiare de știință, doctor, profesor cu diplomă, avocat, inginer, arhitect, căpitan de marină, econom, farmacist, chimist, forestier, miner, învățător, chirurg, veterinar, a absolvat școala superioară de artă, sau o altă școală specială superioară, ori a depus esamenul final la vre-o școală medie. (§. 4).

Escepțiuni.

Nu pot fi trecuți în lista juraților :

1. Cei condamnați, cu putere de drept, pentru crime și delikte isvorite din *dor de câștig*.

2. Cei osândiți la pierderea oficiului sau la pierderea drepturilor politice, sub durata timpului precisat în sentență.

3. Cei-ce se află sub executarea sentenței de condamnare, sau sânt puși în libertate în mod condiționat.

4. Cei-ce se află în cercetare, în preajma pertractărei, ori sânt puși sub acuză, pentru crime sau delikte ce se pedepsesc cu *temniță*.

5. Cei-ce se află în concurs, sânt puși sub curatelă, sau li-s'a prolongit minorenităea.

6. Cei-ce din defecte corporale sau spirituale nu-și pot împlini datorințele de jurați. (§. 5.)

Nu pot fi trecuți în lista cu jurați nici :

1. Ministrii, guvernatorul Fiumei, comiții-supremi și primarul suprem al capitalei Budapesta.

2. Judecătorul și procurorul, aflători în serviciu activ.

3. Membrii armatei permanente, aflători în serviciu activ, cum și gajiștii și soldații concediați în mod provisor.

4. Membrii și organele autorității polițiale.

5. Finanții.

6. Muncitorii cu ziua și servitorii.
(§. 6).

Dispensări.

Sunt dispensați de a face serviciu ca jurați :

1. Deputații dela dietă, membrii din casa magnaților și membrii delegațiilor, *sub durata sesiunii.*

2. Preotul.

3. Acel membru al puterii armate, care e trecut în lista juraților, dar' e chemat în mod provisor la deprindere de arme, și anume: *sub durata serviciului.*

4. Medicul practic.

5. Farmacistul, dacă n'are adjunct (provisor).

6. Învățătorul poporal.

7. Funcționarii de postă, telegraf, căi ferate și navigațiune.

8. Cei trecuți peste 70 de ani.

9. Cei-ce în decursul anului au funcționat odată ca jurați, și anume, pen-

tru anul acela și pentru cel următor. (Ș. 7).

Ministrul de justiție poate ordona, ca dispensările să fie suspendate pentru tribunalele, la cari ar fi altcum imposibilă organizarea judecătorilor cu jurați. (Ș. 8).

Compunerea listelor.

În orașe primarul, ear' în comune judele comunal, cu doi membri din reprezentanța comunală, — dintre cari unul trebuie să fie totdeauna notarul, — formează comisiunea conscrietoare, obligată să compună în luna *Maiu* a fiecărui an lista tuturor bărbaților, cari în înțelesul Ș-lui 4 au dreptul să fie *jurați*, și nu cad sub excepțiunea ȘȘ-lor 5 și 6.

Cei dubioși, precum și cei dispensați, vin trecuți și ei în listă, dar' li-se notează la observațiuni motivul de dispensare, sau nedumerirea, dacă posed sau nu dreptul de a fi jurați.

Lista trebuie să conțină: numărul curent; numele, în ordine alfabetică; etatea; studiile terminate; ocupațiunea și locuința, — toate acestea în mod clar și neîndoielnic. Mai departe: darea directă ce o plătește respectivul; limbile ce le vorbește dintre cele usitate prin părțile acelea; care limbă o vorbește mai mult; care îi este limba maternă; cu cine dintre cei trecuți în listă stă în raporturi de afinitate.

Lista se face în două exemplare și o subscrie primarul și notarul. Asta e *lista fundamentală* a juraților. (Ș. 9).

Înainte de ziua ântâiu a lunii *Iunie* se publică în modul obicînit în comună, că lista e pusă spre *privire publică* în localul oficios al comunei, *dela 1 până la 15 Iunie*. Ori-cine poate să o censureze și să reclame, fie în contra trecerei în listă a oamenilor cari n'au dreptul să fie trecuți, fie în contra eliminării din listă a celor-ce au dreptul să fie luați în ea. Reclamațiunile încurse vor fi puse asemenea spre *privire publică*, în decurs de *opt zile*, în scopul, ca cel-ce vrea, să-și poată face observările dorite. Reclamațiile și observările se pot face în scris sau cu gura, la primarul orașului, respective la judele comunal. Despre reclamațiunile verbale se ia proces verbal. (§. 10).

Judele comunal trimite listele, împreună cu reclamațiile și cu observările făcute, — eventual și cu observările sale, — protopreturei la care aparține, *până la 15 Iulie*. Protopretorul le censurează, ordonează amplificarea lor dacă e necesară, ear' pe judele, care nu trimite listele la timp, îl pedepsește cu amendă până la două sute de coroane. (§. 11).

Protopretorul, ear' în orașe primarul, oprește pentru archiva sa un exemplar din *lista fundamentală*, ear' celalalt exemplar îl trimite presidentului de tribunal, la care aparține, *până la 1 Septembrie*. Cu o cale dă esplicări asupra datelor referitoare la reclamațiile și observările făcute, dacă acestea nu sînt cumva destul de evidente din acte. (§. 12).

Dacă presidentul tribunalului nu primește lista până la *1 Septembrie*, face raport ministrului de justiție, care va dispune, să se facă lista *pe spesele celui-ce a întârziat cu trimiterea ei*. (§. 13).

În *Noembrie* se întrunește o comisiune la tribunal. Președinte al comisiunii e pres. tribunalului, membri: un jude de tribunal și *trei bărbați de încredere*, numiți din partea pres. de tribunal, dintre cei propuși din partea comitatului. Pentru deslușirile necesare, pres. trib. poate să invite la ședință și pe primarul orașului, sau pe protopretorul respectiv. Comisiunea examinează întâiu reclamațiunile și observările. Conclusele luate se trec la protocol. Pe baza lor se clausulează lista fundamentală, cu înșirarea celor-ce sînt trecuți de nou, sau sînt șterși din ea. Procesul verbal îl subscie președintele și notarii. (§. 14).

Selețiunea.

După resolvarea reclamațiunilor, comisiunea alege din lista fundamentală jurații și suplenții necesari pentru anul următor pe seama judecătoriei cu jurați.

Numărul lor îl precisează ministrul de justiție, prin ordonanță, pentru fiecare cerc de judecătorie cu jurați. În prima linie au să fie aleși de jurați oameni, cari nu ocupă funcțiuni publice. Suplenții trebuie să fie luați din localitate, sau din apropierea nemijlocită. (§. 15).

Comisiunea aduce hotărârile sale cu majoritate de voturi, în şedinţă secretă, şi fără drept de apel. (§. 16).

Juraţii aleşi vin trecuţi în listă specială, în ordine alfabetică, ear' suplenţii în altă listă specială. Acestea sînt listele anuale, cari provăzute cu subscrierea tuturor membrilor şi cu sigilul oficios, se tipăresc şi se trimit: presidentului tablei regeşti, prim-procurorului regesc, procuraturilor regeşti de pe teritorul judecătoriei cu juraţi, camerei advocaţiale, primarilor orăşeneşti, şi antistiilor comunale.

Primarii şi juzii comunali sînt dator să facă arătare imediată presidentului de tribunal despre casurile de deces (moarte), despre schimbările de domiciliu, şi despre astfel de împrejurări, cari cer ştergerea din lista anuală a vre-unui jurat trecut în listă. Dispensare de serviciu pot să ceară dela presidentul tribunalului, dintre juraţii trecuţi în lista anuală, numai aceia, cari pe baza §-lui 7 au dreptul să fie dispensaţi. Rectificarea listei anuale o face presidentul tribunalului, în mod valabil; ear' modificările le înşiră în clausula provăzută cu subscrierea sa şi cu sigilul oficios. (§. 17).

Bărbaţii de încredere.

Membrii comisiunei ce operează pe baza §-lui 14 şi 15, se iau din lista în care reprezentanţa municipală (congregaţia) trece doisprezece bărbaţi de încredere din sînul ei, cu mandat pe un

an; listă, pe care o transmite până la finea lui Octomvrie președintelui de tribunal, pe lângă care se află organizată judecătoria cu jurați.

Dacă se află două municipii pe teritoriul judecătoriei cu jurați, fiecare municipiu numește câte șese bărbați de încredere; ear' dacă se află mai multe decât două, — fiecare numește câte patru bărbați de încredere.

Dacă pe teritoriul unui municipiu se află mai multe judecătorii cu jurați, municipiul acesta dă bărbații de încredere pentru toate.

Funcționarii publici nu pot să fie bărbați de încredere.

Președintele stabilește — dacă se cer — diurne și spese de călătorie pe seama bărbaților de încredere, cu domiciliul afară din localitate, precum și pe seama funcționarilor supremi administrativi, — și le trece în sarcina paușalului penal.

Președintele poate să pedepsească cu amendă până la două sute de coroane pe membrul de încredere, invitat în toată regula, dacă nu se prezintă punctual la ședința comisiunii; ear' pe funcționarul administrativ îl denunță superiorității sale. (§. 18).

Sortarea juraților.

În preajma fiecărei sesiuni, tribunalul ține o ședință publică, la care ia parte presidentul și doi judecători. La ședința aceasta trebuie invitat și procu-

rorul, ear' despre ținerea ei se avisează și camera advocațională, ca să trimită un reprezentant, dacă vrea. În ședință tribunalul trage la sorti *treizeci* de jurați și *zece* suplenți. Procedura e următoarea: Un judecător cetește numele fiecărui jurat trecut în lista anuală, dar' scris pe o hârtie, și aruncă hârtia în urna de pe masă. Tot așa se face și cu suplenții, al căror nume, scrise pe hârtie, le cetește același judecător și așează hârtiile în altă urnă. Scoaterea din urnă o face presidentul. Lista juraților sortați e *lista de serviciu*. Nu pot fi sortați jurații cari 'și-au documentat dreptul de scutire, — înainte de a se începe sortarea. După sortare, dispensare dela serviciu nu se mai poate da juratului, decât numai atunci, dacă dreptul de scutire a intrat după sortare.

În una și aceeași listă de serviciu nu pot fi trecuți deodată: cumnații, frații, verii primari, frații adoptați sau tata și fiul adoptiv. În astfel de casuri de înrudire, acela vine trecut în lista de serviciu, al cărui nume a fost ântâiu scos din urnă.

Despre sortare se ia proces verbal. (§. 19).

Completarea listei.

Dacă la compunerea listelor de serviciu pentru celelalte sesiuni se constată, că peste tot sînt remași mai puțini decât *cincizeci* de jurați, și mai puțini decât *cincisprezece* suplenți, tribunalul înainte de a compune lista de serviciu, comple-

tează lista anuală din lista fundamentală, până la suma numită. (§. 20).

Tribunalul trimite lista de serviciu președintelui judecătoriei cu jurați, care decide acum în mod independent și valid în cas de scutire sau de eschidere; și dacă pe calea aceasta cineva cade din lista cu jurați, în locul lui președintele pune un suplent, sortat din lista suplenților. (§. 21).

Spese și pedepse.

Președintele judecătoriei cu jurați stabilește pe seama juraților diurne potrivite, ear' pentru cei din afară chiar și spese de călătorie. Trebuie însă cerute, înainte de încheierea sesiunii. Cererile făcute mai târziu, nu se iau în considerare. Spesele acestea cad în conținutul paușalului penal. (§. 22). Juratul citat, care se prezintă la ședința judecătoriei cu jurați *după* terminul pus în citație, se pedepsește cu amendă până la 200 de coroane. (§. 23). Cu amendă dela 10 coroane, până la 500 de coroane, se pedepsește juratul, care nu a urmat citației, sau s'a îndepărtat înainte de încheierea sesiunii. În cas de repetiție, pedeapsa vine aplicată de nou, și poate fi urcată la o mie de coroane. Juratul care în modul acesta (absentând) n'a făcut serviciu, se trece în *lista anuală* a anului următor. (§. 24). Juratul vine achitat de pedeapsă, dacă își motivează temeinic absența sau îndepărtarea, în opt zile dela înmanuarea decisului de pedepsire. (§. 25).

Juratul, care pentru a se scusa, produce motive neadevărate; la întrebarea ce 'i-se pune retace din adins motivele de eschidere; deneagă punerea jurământului sau împlinirea altor datorii prescrise de lege, în butul admonierei presidentului: vine pedepsit cu amendă dela *cincizeci* până la *o mie* de coroane. (§. 26).

Dacă din motivele înșirate în §§-ii 24 și 26 pertractarea trebuie amînată sau repetată, spesele le plătește juratul care nu 'și-a împlinit datorința punctual. Dacă juratul e achitat de pedeapsă, vine achitat și de spesele acestea. (§. 27).

În casurile înșirate în §§-ii 23, 24 și 26, când e vorba de croirea pedepseilor sau de iertarea ori scărițarea lor, cum și la stabilirea speselor: judecătoria decide pe baza dovezilor produse, ear' dacă juratul e de față, după ascultarea acestuia. În contra decisiunii aduse se poate apela, — odată. (§. 28).

Sesiunile.

Numărul și terminul de întrunire a sesiunilor ordinare, la judecătoriile cu jurați, îl stabilește ministrul de justiție. (§. 29).

Președintele judecătoriilor cu jurați împarte astfel lucrurile, ca sesiunea să nu dureze mai mult decât cincisprezece zile. Cu toate acestea, dacă pertractările s'au început într'o afacere, jurații și suplenții au să rămână întruniți până la terminarea pertractărei, chiar

și dacă pertractarea s'ar estinde până în celalalt an. (§. 30).

Președintele judecătoriei cu jurați adresează juraților și suplenților, la finea fiecărei sesiuni, când se începe pertractarea ultimului obiect, — întrebarea, dacă fac întrebuintă de dispensarea ce le-o dă §-ul 7, punct 9. Declarația juraților se transpune, împreună cu lista, presidentului de tribunal. (§. 31).

Sesiuni estraordinare.

Numărul, importanța, sau complicația afacerilor ce cad în competența judecătoriilor cu jurați, pot să pretindă, ca senatul penal al tablei reg. sau prim-procurorul regesc să ceară ținerea unei sesiuni *estraordinare*. Lista de serviciu se face și pentru sesiunea estraordinară în înțelesul §-lui 19. (§. 32).

Alte dispoziții.

Dacă ministrul de justiție dispune, ca pertractarea să se țină în afară de sediul judecătoriei cu jurați, tribunalul are să compună altă listă de suplenți, luându-'i, după putință, dintre cei aflători în localitatea în care se ține pertractarea. (§. 33).

Ministrul de justiție poate dispune, ca mai multe tribunale de pe teritoriul aceleiași table regești să formeze împreună o singură judecătorie cu jurați, nominând tribunalul, la care au să se țină pertractările. Despre astfel de dis-

pozițiuni ministrul e dator să facă raport parlamentului. Tribunalul aflător într'un loc cu tabla regească, nu poate fi lipit la altă judecătorie cu jurați. (§. 34).

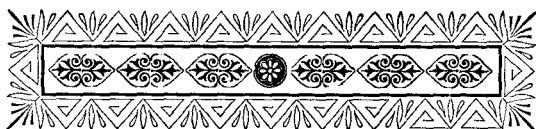
Pedepsele croite pe basa legii acesteia se întrebuintează spre aceleași scopuri ca pedepsele prescrise de *codul penal*. (§. 35).

Ministrul de justiție e împuternicit, ca în anul întrării în viață a acestei legi, terminele puse în §§-ii 2, 9, 10, 11, 12, 13, 14 și 18, să le stabilească în înțelegere cu ministrul de interne. (§. 36).

Cu esecutarea legii se însărcinează ministrul de *justiție* și ministrul de *interne*. (§. 37).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cercul de competență al judecătoriilor cu jurați.

— Artic. de lege XXXIV. din 1897. —

Cercul de competență al judecătoriilor cu jurați îl stabilește articolul de lege XXXIV. din 1897. Paragrafii 15 și 16 ai acestei legi sună astfel:

Pertractarea principală se ține în fața judecătoriilor cu jurați:

I. Pentru *crimele* precisate în art. de lege V. din 1878 (codul penal), dacă obiect al crimei îl formează:

1. *Lesă Majestate*, în casurile din §§-ii 126 și 127, cum și 130, alinea a doua, și 134 alinea întâia, în urmă 131, alinea întâia punct doi și alinea a doua punct doi.

2. *Injuria adusă Regelui*, în casurile înșirate în §-ul 139.

3. *Infidelitatea*, în casurile din §-ul 142, §-ul 143, alinea întâia, și §-ul 144, punct 1, 3, 4, 5 și 6, precum și punct 8, dacă se referă la punctele 1, 3, 4, 5 și 6; în fine din §-ul 148, alinea a doua, și din §-ul 149.

4. *Revolta*, în casurile înșirate în §§-ii 152—155, încât legea prescrie pedeapsă mai mare decât *cinci* ani de temniță; precum și în §-ul 158, alinea întâia.

5. *Crimele în contra libertății personale*, cari se pedepsesc conform §-ului 195, alinea a treia, punctul al doilea.

6. *Omorul* în casurile din §-ul 278.

7. *Uciderea de om, intenționată*, din §§-ii 279 și 280, precum și din §-ul 281, alinea întâia și a treia, în fine din §-ul 283, alinea a doua punct doi și din §. 299, punct întâiu.

8. *Espunerea sau părăsirea de copii*, din §-ul 287, alinea a treia, punct doi.

9. *Vătămarea corporală, terminată cu moarte*, din §-ul 306 și 309, alinea a doua.

10. *Crima în contra salubrității publice*, pedepsită după §-ul 315.

11. *Răpirea de copii*, pedepsită după §§-ii 318 și 319, precum și *răpirea de femei*, pedepsită după §-ul 320, alinea a doua.

12. *Vătămarea libertății personale*, în casurile din §§-ii 324 și 325.

13. *Jăfuirea* (hoția) în casurile din §§-ii 344, 345 și 349.

14. *Incendiarea*, în casurile din §§-ii 422, 423 și 424.

15. *Provocarea inundației*, în casurile din §-ul 431.

16. *Ruinarea primejdioasă pentru obște*, din §-ul 435, și *acțiunea primejdioasă pentru obște*, dacă se pedepsește conform §-ului 436, cu temniță pe viață sau mai mult de cinci ani, precum și în casurile înșirate în §-ul 444.

17. *Mituirea*, în casurile §-lui 469.
În fine:

18. *Provocarea publică* (agitația), în casurile din §-ul 171, alinea întâia, dacă e vorba de una din crimele înșirate mai sus, aparținătoare competenței judecătorilor cu jurați.

II. Pentru *crimele și delictele comise prin presă*, precum și pentru transgresiunile comise prin presă și înșirate în lege, cu excepțiunea casurilor la cari se referă §-ul 16 și §. 17, punct 2, al acestei legi.

Crimele de sub I. punct 1, 2, 3 și 4, precum și toate casurile de sub II., aparțin competenței judecătoriei cu jurați din localitatea în care se află tabla regească, investită în mod excepțional, în casurile numite, cu un cerc de competență estins asupra întregului teritor al respectivei table regești. (§. 15).

Calumnia și vătămarea de onoare, comisă prin presă și pedepsită pe baza §-lui 259 și 261 din codul penal (art. V. din 1878) aparține cercului de competență al — *tribunalului regesc*.

Dacă însă calumnia sau vătămarea de onoare s'a comis în contra persoanelor numite în §§-ii 262 și 461 ai codului penal; în contra directorului sau

funcționarului unei întreprinderi datoare să dea socoteală publică; sau în contra unei persoane publice și referitor la faptele oficioase ale acesteia, isvorite din însărcinare publică: *judecata are să o croiască judecătoria cu jurați.*

În casurile din §. 264 al codului penal, în cari dovedirea nu e admisă, judecă totdeauna tribunalul regesc în chestii de calumnie și vătămăre de onoare, comise prin presă. (§. 16).

În competența tribunalelor regești cad deci:

1. Toate crimele cari nu sînt predate prin §-ul 15 competenței judecătoriai cu jurați.

2. Reproducerea unui product de presă, pentru care judecătoria cu jurați a adus odată verdict de condamnare, — fie că e vorba de crimă, delict sau transgresiune.

3. Delictetele înșirate în §§-ii 258, 260, 261 și 262 ai codului penal, atunci, când procedura, amăsurat §§-lor 269 — 272, se începe din oficiu.

4. Delictetele cari n'au fost trecute în competența judecătoriilor cercuale. (§. 17).

În urmă, tot acest proiect de lege dispune prin §-ul 27, că toate legile, ordonanțele și regulamentele referitoare la procedura de până acum în chestii penale, își perd valoarea și sînt scoase din curs, încât nu stau în consonanță cu legea aceasta. Astfel, își perde va-

loarea: *rescriptul regesc* din 1862, prin care se institue pe lângă Curie un senat de grațiere; își perd valoarea ordonanțele ministeriale din 1867, referitoare la procedura penală în *processe de presă*; își perde valoarea *patenta împărătească* din 1852, în înțelesul căreia erau judecate până acum procesele de presă în Ardeal, și *regulamentul de presă*, edat la 1862 pe seama confiniilor militare.

Estras din codul penal.

— Art. de lege V. din 1878. —

Paragrafii la cari se face provocare în art. de lege XXXIV. din 1897, fac parte din *codul penal ungar* și sînt de următorul cuprins:

Lesă Maiestate.

Crimă de *lesă Maiestate* comite:

1. Cel-ce omoară pe Regele, sau îl ucide cu precugetare, ori apoi încearcă ori una ori alta din acțiunile acestea.

2. Cel-ce violează întregitatea corporală a Regelui, sau îl face incapabil de a mai governa.

3 Cel-ce predă pe Regele în potestatea inamicului, sau îl împedecă în eserciarea guvernărei, ori apoi îl despoaie de libertatea personală, cu forța sau prin amenințare.

4. Cel-ce încearcă punerea la cale a acestor acțiuni. (§. 126).

Crima de *lesă Maiestate* o mai constituie și acțiunea, care are de scop:

1. Schimbarea forțată a ordinii de moștenire asupra tronului.

2. Schimbarea *constituției statului ungar*, sau schimbarea *comunităței de stat* ce esistă între țerile cari compun

statul ungar, ori schimbarea legăturii dintre statul ungar și celalalt stat din monarhia austro-ungară, atunci când e făcută în mod forțat.

3. Punerea statului ungar, sau a teritorului din cealaltă parte a monarchiei austro-ungare, ori a unei părți a acestora, *sub domnie străină*, sau desmembrarea unei părți de către statul la care aparține. (§. 127).

Asociația compusă pentru comiterea crimei de leasă Maiestate, precisată în §-ul 126, dacă se face fără pregătire, reclamă ca pedeapsă temniță până la *cinci ani*, ear' dacă se face cu pregătire, temniță *dela cinci până la zece ani*. Tot așa se pedepsește și asociația instituită pentru comiterea crimei din §-ul 127, punct trei. (§. 131).

Cel-ce provoacă de-adreptul, în adunări publice, sau în scrieri, tipărituri, ilustrațiuni, răspândite și espuse spre privire publică, la comiterea crimei de leasă Maiestate, — încât are cunoștință despre cuprinsul scrierei, tipăriturei, ilustrațiunei: se pedepsește cu temniță *dela cinci până la zece ani*, ear' în ca-surile din §-ul 127, punct 1 și 2, cu temniță de stat *dela cinci până la zece ani*. Dacă provocarea a rămas fără rezultat, pedeapsa nu poate trece peste *cinci ani*. (§. 134).

Injuria adusă Regelui.

Cel-ce se atinge de corpul Regelui, încât fapta sa nu formează crimă de leasă Maiestate, comite crima de injurie

adusă Regelui și se pedepsește cu temniță *dela zece până la cincisprezece ani*, precum și cu pierderea oficiului și a drepturilor politice. (§. 139).

Infidelitatea.

Crima *infidelității* (perfidiei), pedepsită cu temniță *dela zece până la cincisprezece ani*, comite cetățeanul ungar, care se asociază cu un guvern străin, sau se pune în legătură cu el, în scopul ca să-l înduplece să înceapă acțiuni dușmănoase în contra statului ungar sau în contra monarhiei austro-ungare; precum și cetățeanul ungar, care dă indemn unei puteri străine să înceapă război în contra monarhiei austro-ungare. (§. 142). CUU / Central University Library Cluj

Crima *infidelității*, pedepsită cu temniță *de stat dela zece până la cincisprezece ani*, comite cetățeanul ungar, care după declararea sau după izbucnirea războiului trece în serviciul militar al inamicului.

Ear' dacă se afla și mai înainte în serviciul militar al acelei puteri, și acum, fără să fie constrâns, a rămas și mai departe acolo și a luptat în contra monarhiei austro-ungare: se pedepsește cu temniță *de stat până la cinci ani*. (§. 143).

Pentru crima *infidelității* se pedepsește cu temniță *pe viață* cetățeanul ungar, care :

1. Predă în potestatea inamicului cetatea, orașul, întăritura, malul, poziția,

garnisoana, magazina de arme sau de proviantură, vasul de război, sau pe oficerul ori militarul armatei austro-ungare, — ori apoi întră în alianță cu inamicul spre acest scop.

2. Comunică inamicului planul unei acțiuni militare, a lagărului, fortăreței sau a întăriturii.

3. Înlesnește inamicului intrarea în țeară sau înaintarea pe teritoriul statului ungar sau al monarhiei austro-ungare.

4. Dă ajutor inamicului, în bani, sau prin înmulțirea puterii armate, a armamentului sau a mijloacelor de traiu pe seama armatei, cum și prin înlesnirea procurării acestora.

5. Dă ajutor inamicului prin zguduirea fidelității în persoanele aparținătoare forței armate a monarhiei austro-ungare.

6. Dă foc sau distruge și face să nu mai poată fi de nici un folos magazina de arme, de instrumente sau de proviantură, aparținătoare armatei austro-ungare; ori apoi, în detrimentul armatei austro-ungare și în favorul inamicului dărimă vre-un pod, zăgaz, dâlmă sau linie ferată.

7. Pune pe inamic în cunoștință asupra poziției, puterii și mișcării armatei austro-ungare; ascunde spionii inamicului sau pe soldații sei trimiși să cerceteze, ori apoi dă în privința aceasta ajutor sau sfat inamicului.

8. Face aceleași lucruri cu privire la teritoriul aliatului monarhiei austro-

ungare, sau la armata ce operează în comunitate cu armata acestuia. (§. 144).

Asociarea, pentru comiterea crimeilor din §§ ii 142 și 143, punctele prime, cum și din §-ul 144, toate punctele, — dacă nu se face cu pregătire, — se pedepsește cu temniță *până la cinci ani*, ear' dacă se face cu pregătire, cu temniță *dela cinci până la zece ani*. (§. 148).

Provocarea, făcută în modul precizat în §-ul 134, pentru comiterea crimeilor din §§ ii 142, 143 și 144, se pedepsește cu temniță *dela cinci până la zece ani*. (§. 149).

Revolta.

Aglomerarea, făcută în scopul, ca:

1. Parlamentul țerei, o cameră sau o comisiune a ei; University Library Cluj

2. Delegațiunile esmise pentru tranșarea chestiilor comune, sau vre-o subcomisiune a acestora;

3. Guvernul ungar: să fie împedat cu forța sau prin amenințare priemejdioasă în libera eserciare a funcțiunei sale, în luarea hotărîrilor sau a dispozițiunilor, sau să fie constrîns a abandona ceva: constitue *crima revoltei și se pedepsește cu temniță de stat dela zece până la cincisprezece ani*. (§. 152).

Revoltă e și aglomerarea făcută în scopul ca să se atace cu arma o clasă a cetățenilor, o naționalitate sau o confesiune. În acest cas conducătorii și inițiatorii se pedepsesc cu *temniță de stat dela cinci până la zece ani*, ear' ceialalți cu temniță de stat *până la doi ani*. (§. 153).

Dacă grupul revoltaților a atacat sau a ocupat vre-o comună, casă, magazină de arme, de muniție sau de prav de pușcă, ori vre-o linie ferată, un oficiu de postă și telegraf, ear' fapta nu cade cumva sub pedeapsă și mai grea, — pentru conducători și inițiatori pedeapsa e temniță de stat *dela zece până la cincisprezece ani*, ear' pentru ceialalți *dela doi până la cinci ani*. (§. 154).

Dacă grupul revoltaților comite acte de hoție, incendiare, sau acte de forță în contra persoanelor singulare, și nu e stabilită o pedeapsă și mai mare: pedeapsa e pentru conducători și inițiatori *temniță dela zece până la cincisprezece ani*, pentru ceialalți *temniță până la cinci ani*. (§. 155).

Se pedepsește ca instigator cel-ce în modul precizat în §-ul 134 îndeamnă la comiterea crimelor acum înșirate, fie că acelea s'au comis, ori au fost numai încercate.

Ear' dacă provocarea a rămas cu totul fără rezultat, pedeapsa e temniță de stat *dela șese luni până la doi ani*. (§. 158).

Violarea libert. personale.

Funcționarul public se pedepsește cu temniță *până la doi ani*, dacă deține pe cineva fără motiv, și anume, dacă arestarea a durat mai mult decât șapte și mai puțin decât cincisprezece zile.

Cu temniță *până la trei ani*, dacă răpirea libertății personale trece peste cincisprezece zile, nu însă peste o lună.

Cu *temniță până la cinci ani*, dacă răpirea libertății se estinde până la trei luni; și *dela cinei până la zece ani* dacă trece peste trei luni.

Dacă asupra deținutului s'au comis și acte de brutalitate, întru-cât nu cad sub o pedeapsă și mai aspră, pedeapsa este a se înăsprî încă cu câte *un an*. (§. 195).

Omorul.

Cel-ce omoară pe cineva, cu intențiune precalculată, comite crimă de *omor* și se pedepsește cu *moarte prin ștreang*. (§. 278).

Cel-ce omoară pe cineva cu intențiune, însă neprecalculată, comite crima uciderii *intenționate* și se pedepsește cu *temniță dela zece până la cincisprezece ani*. (§. 279).

Cu *temniță pe viață* se pedepsește uciderea, dacă se comite asupra rudeniilor, asupra mai multor oameni, sau dacă copilul ilegitim comite crima asupra mamei sale, ear' dacă 'i-s'a dat legitimitatea, asupra tatălui seu. (§. 280).

Dacă faptul se comite în mijlocul agitației extreme și se esecută la moment: uciderea se pedepsește cu *temniță până la zece ani*.

Și dacă agitația a fost provocată de ofensa sau injuria persoanei ucise, adresată făptuitorului sau vre-unui membru din familia sa, ear' uciderea s'a întâmplat în acest moment de primă furie: pedeapsa e *temniță până la cinci ani*.

Uciderea rudeniilor sau a soțului, făcută în prima furie, se pedepsește cu *temniță dela cinci până la zece ani.* (§. 281).

Se pedepsește cu *temniță* până la trei ani, cel-ce îndeamnă pe cineva să se sinucidă, sau îi procură în scopul acesta instrumente sau otrăvuri.

Dacă două persoane s'au înțeles împreună, ca într'un mod înainte determinat să se facă pendent dela soarte faptul, că dintre ele care să se sinucidă, și în consecință, acțiunea menită se ducă la sinucidere s'a pus în lucrare, dar' moartea nu a intrat: amândouă persoanele se pedepsesc cu *temniță de stat dela un an până la cinci ani.* Ear' dacă casul de deces nu a mai putut fi împedat, cel rămas în viață primește *temniță de stat dela cinci până la zece ani.* (§. 283).

Duelantul, care calcă regulele obicnute, sau reciproc stabilite, ale duelului, și prin aceasta omoară pe celalalt: comite *ucidere de om intenționată*; ear' dacă 'l-a vulnerat numai, comite vătămă gravă corporală și făptuitorul se pedepsește ca pentru aceste crime. În casurile acestea secundanții vin pedepsiți ca complici. (§. 299).

Espunerea copiilor.

Părintele, care espune, de regulă la loc ascuns, copilul, ce amăsurat stărei și etăței sale nu se poate îngriji de sine, sau îl părăsește între astfel de impre-

jurări, că numai din întâmplare rămâne în viață, comite crima *espunerei de copil* și se pedepsește cu *temniță până la trei ani*.

Cel-ce espune sau lasă fără ajutor persoana incapabilă de a se îngriji de sine, în urma etății sau stărei sale, și de a cărei supraveghere e dator să se îngrijească: se pedepsește cu *temniță până la trei ani*.

Dacă în urma acestei fapte se ivește cazul unei violări grave corporale, pedeapsa e *temniță până la cinci ani*, ear' dacă urmează moartea, *dela cinci până la zece ani*. (§. 287).

Violarea corporală.

Violarea gravă corporală, terminată cu moarte, se pedepsește cu *temniță până la zece ani*; și cu *temniță dela cinci până la zece ani*, dacă nu intră moartea, dar' corpul rămâne mutilat; cum și în cazul, când persoana bătută e muiere însărcinată, care în urma leziunilor avortează. (§. 306).

Cel-ce cu intențiunea de a ruina sănătatea cuiva, îi dă acestuia otravă sau alte leacuri periculoase: se pedepsește cu *temniță până la cinci ani*. Ear' dacă leacul e primejdios pentru viață, însă nu s'a dat cu intențiunea de a provoca moarte: pedeapsa e *temniță dela trei până la cinci ani*.

Dacă în urma leacurilor date, intră moartea, sau corpul rămâne mutilat sau diformat: pedeapsa e *temniță dela zece până la cincisprezece ani*. (§. 309).

Salubritatea publică.

Cel-ce aruncă otravă în fântână, în canal sau rezervoare, precum și cel-ce pune în vânzare sau în circulație mijloace de traiu amestecate cu materii primejdioase sănătăței și întrelasă a comunica aceasta: se pedepsește cu *temniță dela cinci până la zece ani*; ear' dacă a urmat vre-o vătămare gravă personală sau chiar moarte, întru-cât nu e cumva vorba de omor intenționat, pedeapsa e *temniță dela zece până la cincisprezece ani.* (§. 315).

Furtul de copii.

Furtul sau răpirea de copii se pedepsește cu *temniță dela cinci până la zece ani*, dacă s'a făcut în scopul, ca copilul răpit să fie întrebuințat pentru cerșit, pentru scopuri de câștig, sau scopuri imorale. (§. 318).

Dacă asupra persoanei răpitate se comite act de gravă violare corporală, sau de siluire secșuală: pedeapsa e *temniță dela zece până la cincisprezece ani.* (§. 319).

Cel-ce răpește fata ce nu a împlinit anul al patrusprezecelea, cu consentimentul ei, dar' fără învoirea părinților sau a epitropului, se pedepsește cu *temniță până la cinci ani.*

Ear' dacă cu răpirea e încopciat și unul din casurile înșirate în §§-ii 318 și 319, pedepsirea se face pe basa acestor paragrafi. (§. 320).

Libertatea personală.

Violarea libertății personale se pedepsește cu temniță *dela cinci până la zece ani*, dacă:

1. În urmarea deținerii sau a brutalităților corpul rămâne mutilat sau diformat.

2. Cel deținut a fost dat în serviciul militar al unei puteri străine sau a fost făcut sclav. (§. 324).

Cu temniță *dela zece până la cincisprezece ani* se pedepsește violarea libertății personale, dacă deținutul moare în urma barbariilor suferite, întrucât fapta nu poate fi timbrată de omor. (§. 325).

Jăfuirea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cel-ce ia dela proprietar sau dela posesor un lucru străin, folosind forță sau amenințare față de proprietar sau față de altă persoană prezentă, în scopul ca să 'și-o însușească: comite act de jăfuire. (§. 344). Ca jăfuire e considerată fapta și atunci, dacă hoțul prins cu fapta, pentru a pute esecuta hoția sau pentru a pute păstra obiectul furat, întrebuintează forță sau amenințare. (§. 345).

Jăfuirea se pedepsește cu temniță *dela zece până la cincisprezece ani*, dacă:

1. Făptuitorul a mai fost pedepsit odată pentru furt sau stoarcere, și dela împlinirea pedepsei n'au trecut încă zece ani.

2. Jăfuirea s'a comis încopciată cu încercarea uciderei de om sau cu vătē-

marea gravă corporală. Ear' dacă s'a comis și ucidere de om, pedeapsa e *temniță pe viață*.

Incendiarea.

Crima incendierei se pedepsește cu temniță *dela cinci până la zece ani*, dacă :

1. Se dă foc din adins unei case, bordeiu, moară, sau altui edificiu, cu menirea să locuiască oameni în el, atunci însă când nu se află nime în el.

2. Se aprinde din adins magazina, edificiul economic, cerealele adunate de pe câmp, pădurea, o cantitate mai mare de lemne, podul, luntrea, sau mina de cărbuni.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nu se pedepsește fapta, dacă obiectul aprins a format proprietatea făptuitorului și era la un loc de unde nu se putea naște primejdie pe seama persoanei sau a averii altora. (§. 422).

Incendiarul se pedepsește cu temniță *dela zece până la cincisprezece ani*, dacă :

1. În obiectul aprins se afla pe vremea când 'i-s'a dat foc, un om sau mai mulți oameni.

2. Se dă foc la o biserică, o bibliotecă publică, arhivă publică, sau unui edificiu public în care se conservează colecții de artă și lucruri științifice, sau în care se află prav de pușcă sau alte materii explosive, deși pe vremea când se dă focul, nu se află nime în el. (§. 423).

Cu *temniță pe viață* se pedepsește incendiarea, dacă :

1. Persoana ce se afla în obiectul aprins 'și-a pierdut viața, întru-cât incendiarul știa că este cineva în obiectul aprins, ear' fapta sa nu constituie cumva crima omorului.

2. Aceeași persoană dă foc în același timp, sau în mici intervaluri, la mai multe obiecte, sau comite crima incendierei în societatea mai multora.

3. Se face incendiarea în scopul jăfuirii sau a distrugerii. (§. 424).

Provocarea inundației.

Cel-ce strică zăgazurile și prin aceasta provoacă inundație, în urmarea căreia un om sau mai mulți oameni își ved viața periclitată, încât pericolul era de prevăzut: se pedepsește cu *temniță dela cinci până la zece ani*.

Ear' dacă unul sau mai mulți oameni 'și-au pierdut viața, și aceasta putea să o știe făptuitorul înainte: se pedepsește cu *temniță pe viață*. (§. 431).

Ruinarea obiectelor publice.

Cel-ce distruge trenul, vaporul, sau lucrurile aparținătoare lor, și astfel expune persoanele aflătoare pe tren sau în vapor pericolului de a-și pierde viața, ori de a pierde marfa adăpostită aci, se pedepsește cu *temniță dela cinci până la zece ani*, atunci, când s'a întâmplat violare gravă personală; și cu *temniță pe viață*, dacă s'a întâmplat moarte de

om, întru-cât fapta nu poate fi calificată de omor. (§. 435).

Cu aceeași pedeapsă se pedepsește cel-ce espune persoanele aflătoare pe linia ferată sau în apropierea ei pericolului, prin neglijarea intenționată a semnalului sau prin aceea că dă semnal greșit. (§. 436).

Cel-ce pricinuește înămolirea, scufundarea sau ciocnirea de vapoare, și prin aceasta aduce în primejdie viața altuia, se pedepsește cu *temniță dela cinci până la zece ani*; ear' dacă a obvenit cas de vătămare gravă corporală, *dela zece până la cincisprezece ani*; și în cas de moarte, cu *temniță pe viață*, întru-cât fapta nu e calificată de omor. (§. 444).

Mituirea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cu *temniță dela cinci până la zece ani* se pedepsește:

1. Judecătorul, care în chestia în care a fost mituit, aduce sentență sau hotărîre ilegală.

2. Judele de instrucție, care în chestia penală, în care a fost mituit, își calcă datorința, prin acțiunea întreprinsă sau prin întrelăsarea acțiunii ce era dator să o facă.

3. Funcționarul public, însărcinat din partea autorității cu ținerea unei licitațiuni sau cu legarea unui contract, ori cu supravegherea sau suprarevisuirea unei liferări, dacă în urma mituirei purcede ilegal în împlinirea însărcinării primite, ear' dauna cauzată trece peste cinci mii de florini. (§. 469).

Agitația.

Cel ce provoacă de-adreptul, în adunare publică, sau prin tipar, scriere sau ilustrațiune răspândită ori pusă spre privire publică, — la comiterea unei crime sau unui delict: se pedepsește, dacă s'a comis crima sau delictul, ca agitator, și anume: în cas că provocarea a rămas fără rezultat, cu *temniță de stat până la doi ani*, și cu pedeapsă în bani până la *două mii de florini*. (§. 171).

Calumnia și vătămarea de onoare.

Cel ce afirmă despre cineva, în prezența mai multora, lucruri, pentru cari, adevărate fiind, respectivul ar fi pus sub cercetare penală sau ar fi dat disprețului public, comite *delict de calumnie* și se pedepsește cu temniță ordinară *până la șese luni* și cu pedeapsă în bani până la 500 fl. (§. 258).

Pedeapsa e *temniță până la un an*, și amendă până la *o mie florini*, dacă calumnia s'a comis pe calea tiparului, sau prin ilustrațiune espusă în public. (§. 259).

Calumnie comite cel ce învinuește pe cineva în fața autorității cu comiterea unei fapte punibile, ear' acusa se dovedește a fi fost neadeverată; și se pedepsește cu *temniță până la un an*, dacă fapta nu e calificată cumva de *ocusă falsă*. (§. 260).

Cel ce folosește expresiuni injurioase la adresa cuiva, sau îl tratează în mod

injurios, dacă fapta nu cade cumva sub §. 258, comite delictul *vătămării de onoare* și se pedepsește cu pedeapsă în bani până la 500 fl. Ear' dacă injuria s'a comis în modul precizat în §. 259, se pedepsește cu temniță *până la trei luni* și cu pedeapsă în bani până la cinci sute florini. (§. 261).

Calumnia sau vătămarea de onoare, comisă la adresa corporațiunilor, a autorităților instituite prin lege, la adresa comisiunilor sau a membrilor lor, chiar și când nu se face pe calea tiparului, se pedepsește cu *temniță până la un an* și cu pedeapsă în bani până la două mii de florini. (§. 262).

Dovedirea nu e admisă, nici chiar la cererea ofensatului:

1. Atunci, când calumnia sau vătămarea de onoare s'a comis la adresa domnitorilor străini, sau în contra ambasadorului unui stat străin, aflător pe lângă curtea Maiestăței Sale.

2. Atunci, când afirmarea sau expresiunea se referă la lucruri pentru cari cercetarea penală se poate începe numai la cererea părții ofensate, ear' ofensatul nu a făcut propunere în direcția aceasta, sau dacă a făcut, — și-a revocat-o.

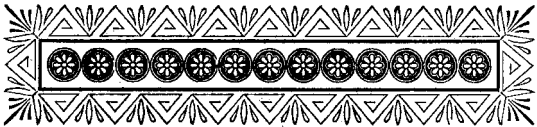
3. Atunci, când cu privire la faptul afirmat, există deja verdict de achitare sau de sistare.

4. Atunci, când afirmarea sau expresiunea se referă la raporturile vieții familiare sau ating onoarea femeiască. (§. 264).

Funcționari publici sînt aceia, cari împlinesc agendele publice în administrație, în justiție, la municipii sau la comune, precum și cei-ce sînt aplicați ca supraveghetori, medici, funcționari și servitori la fundațiunile, spitalele și casele de sănătate, susținute din partea statului, a municipiului sau a comunei. Notarii publici regești încă sînt funcționari publici. (§. 461).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Procedura penală.

— Estras din articolul de lege XXXIII. din 1896. —

Croirea judecăței se face totdeauna în urma ținerii unei pertractări publice, care se numește *pertractare principală*, și decurge în următoarele împrejurări, atât la *tribunalele regești*, cât și la *judecătoriile cu jurați*.

La tribunal.

Presidentul *tribunalului*, primind actele procesuale, chiamă imediat pe acusat la sine (dacă e deținut) și-l întreabă, nu are să-i comunice cumva martori și dovezi, cari nu se pot constata din acte; și că nu vrea cumva să-și pună apărător. (§. 285). Presidentul *tribunalului* pune în urmă termin de pertractare, la care invită pe toți cei interesați, — martori, apărător și acusat, — astfel însă, ca dela primirea citației până la ziua pertractării să rămână cel puțin opt zile termin liber. Dacă nu a fost observată această dispoziție a legii, acusatul poate ridica protest în ziua pertractării, însă înainte de a se ceti actul de acusă. Acusatorul privat poate trimite reprezentant la pertractare, excep-

ționând casul, când ascultarea sa e de mare importanță. (§. 286). Presidentul numește judecători, notar și dacă e de lipsă, — translator pentru pertractare. Ear' dacă îi vine la cunoștință, că un martor sau un espert e bolnav și nu poate veni la pertractare, trimite un judecător la el, ca să-l asculte înainte, sub jurământ. (§. 287). Martori noi și dovezi nouă se pot anunța presidentului chiar și după punerea termenului de pertractare, cu gura sau în scris, însă cel puțin cu patru zile înainte de pertractare. (§. 288).

Dacă în decursul pertractărei acuatorul se convinge că afacerea nu aparține competenței tribunalului, poate se cere sistarea procedurii și pe lângă o acuză nouă transpunerea actelor la judecătoria cu jurați. (§. 289).

Din motive grave, pertractarea principală poate fi amînată. Neînfățișarea apărătorului nu e însă motiv de amîinare. (§. 290).

Ministrul de justiție poate permite ca pertractarea să se țină în afară de sediul tribunalului. (§. 291).

În contra dispozițiilor preparatoare ale presidentului nu se poate da recurs. (§. 292).

Pertractarea.

Pertractarea principală e publică, afară de casurile în cari e reclamată eschiderea publicității, din motive morale. Publicul poate fi eschis dela pertractare și atunci, când nu se poartă cuviincios. (§. 293).

Dacă pertractarea se țină cu eschiderea publicității, acuzatorul și acusatul își numesc câte doi bărbați de încredere. (§. 294).

Copiii și cei lipsiți de demnitate, nu pot face parte din public. Cu bețe și cu arme nu poate intra nime în sala de pertractare, afară de cei-ce datori sînt să poarte arme. (§. 295).

Pertractarea o conduce presidentul, care are să întrerupă dovedirea împrejurărilor ce nu stau în legătură cu afacerea. Datorința sa e să mențină ordinea și demnitatea pertractărei. Cei-ce vorbesc sau răspund, au să se scoale în picioare, afară de presidentul. Cei-ce conturbă pertractarea se îndrumă la ordine, eventual să scot afară din sala de pertractare. Cluj / Central University Library Cluj

Pe cei renitenți presidentul poate să-i dețină imediat și să-i pedepsească cu închisoare până la opt zile. (§. 296).

Dacă acusatul, acuzatorul, martorul sau espertul nu se poartă cuviincios, presidentul îl îndrumă la ordine; ear' dacă aceasta nu folosește, îl pedepsește cu amendă până la două sute de coroane. Când acusatul manifestă, în contra admonierei, o continuă purtare dură, se scoate din sală și pertractarea se face fără el. După terminarea procedurii de dovedire se chiamă însă în sală și 'i-se resumează cele întemplate. (§. 297).

Dacă cel necuviincios aparține puterii armate, presidentul cere pedepsirea lui dela autoritatea sa superioară. (§. 298).

Dacă avocatul interesat în cauză turbură ordinea, — are să fie admoniat din partea presidentului, ori pedepsit din partea tribunalului, cu amendă până la 200 de coroane, și în cas de necesitate eschis chiar dela pertractare, numindu-se alt avocat în locu-i. Dacă lucrul e imposibil, pertractarea se amână, pe spesele avocatului. Dacă turburarea ordinei ar veni din partea procurorului, pertractarea se întrerupe și făcându-se arătare superiorității, se cere trimiterea imediată a altui procuror. (§. 299).

Hotărârile aduse în decursul pertractării principale din partea presidentului sau a tribunalului, nu pot fi apelate. Referitor la amende și la spese (§§-ii 297, 299) se poate înainta *recurs*. (§. 300).

Ascultarea acusatului.

Presidentul deschide pertractarea prin espunerea, pe scurt, a afacerii și admoniază publicul present să nu turbure ordinea și liniștea. Întreabă în urmă pe acusat asupra raporturilor sale personale, constată prezența (sau absența) martorilor și a experților, pe cari îi trimite afară, făcându-le de datorință să nu se îndepărteze. Acusatorul privat încă poate fi trimis afară din sală, avocatul seu însă trebuie să rămână aci. Dacă dintre cei citați lipsește unul sau mai mulți, tribunalul, — după ascultarea părților, — poate să amâne sau să suspendeze pertractarea. Constatându-se că acusa-

tul a murit, procedura penală se sistează, prin *decis.* (§. 301).

În lipsa acusatului, pertractarea nu se poate ține. Dacă apărătorul nu s'a înfătoșat, sau s'a îndepărtat, presidentul numește alt apărător, dintre advocații prezenți. În cas că e imposibil lucrul acesta, pertractarea se amână, în contul apărătorului absent. Afară de aceasta se mai face arătare la autoritatea sa disciplinară. (§. 302).

Dacă acusatul, martorul sau esper-tul absent, poate fi adus fără greutate la pertractare, presidentul ordonează aducerea lui cu ajutorul poliției sau a puterii armate, ear' până atunci suspendează pertractarea. Pedeapsa în contra celor-ce nu s'au înfățișat se poate aplica și atunci, când pertractarea nu a trebuit să fie amînată. (§. 303).

După-ce au eșit martorii și esperții din sală, se cetește acusa și se începe ascultarea acusatului sau a acușătorilor. Presidentul îl întreabă pe acusat, dacă a înțeles acusa, și în cas negativ dispune să 'i-se esplice. Îl întreabă în urmă de se simte vinovat sau nu.

Dacă acusatul neagă comiterea faptului, presidentul îl provoacă să espună el faptul, așa cum s'a întemplat, și să-și înșire dovezile. Afară de president, nime nu are dreptul să adreseze întrebări acusatului. (§. 304).

Dacă spusele acusatului nu conșună cu fasiunile sale de mai nainte, presidentul îl întreabă că de unde vine divergența și dispune să se cetească

procesul verbal luat cu el din partea judeului de instrucție. Dacă sînt mai mulți acușați, și fasiunile lor nu se află în consonanță, presidentul îi pune față în față. După cetirea fiecărui document, și după ascultarea fiecărui martor sau expert, acusatul vine provocat să-și facă observările. Acusatul poate confera cu apărătorul seu sub durata pertractărei, dar' nu poate cere sfat dela el, că la întrebarea pusă ce răspuns să dee. (§. 305).

Dovezile.

Ântâiu vin dovezile acusei, în urmă dovezile apărării. Se poate absta dela ascultarea martorilor, pe cari părțile sau tribunalul îi ține de superflui. Presidentul, ori tribunalul, poate ordona procurarea de dovezi cu totul noue; ear' dacă e necesară *oculația*, o face tribunalul întreg, sau un esmis al seu. Cerearea pentru procurarea dovezilor noue nu poate fi respinsă. (§. 306).

Pe martori și pe experți îi ascultă presidentul. Judecătorii, acusatul și apărătorul, încă le pot adresa întrebări. Dacă întrebarea nu stă în legătură cu chestia sau se referă la *onoarea* cuiva, presidentul e dator să împedecă răspunsul. Dacă întrebarea nu e destul de clară, presidentul cere esplicări și în urmă pune el întrebarea.

Dacă martorul sau expertul nu vorbește la obiect, ofensează ori e parțial, — presidentul îl provoacă să răspundă numai la întrebarea pusă. (§. 307).

La cererea apărătorului, martorii și experții pot fi ascultați de-adreptul din partea reprezentanților părților. Ascultarea o poate face, în lipsă de apărător, și acusatul însuși, dacă are destulă inteligență și pricepere. În asemenea cas, martorilor acusei le adresează acuzatorul întrebările, ear' martorilor apărării acusatul, eventual reprezentanții lor, — în prima linie, — după-ce apoi pot să adreseze întrebări și martorilor contrari. După fiecare întrebare eshauriată, presidentul și judecătorii pot pune și ei întrebări, atâtea câte cred că sunt necesare. Judecătoria poate se întrerupă punerea întrebărilor, dacă vede că nu se fac cu destulă pricepere sau sunt întrebări nepermise. (§. 308).

La ascultarea unui martor sau expert ceialaltii nu pot fi prezenți. Dacă e de lipsă, presidentul poate însă să permită, ca expertul să fie de față la ascultarea acusatului și a martorilor. Cei ascultați se pot îndepărta din sală numai cu permisiunea presidentului. Dacă între acusat și martori e divergență cu privire la unele împrejurări, presidentul îi pune față în față. (§. 309).

Dacă cer împrejurările, acusatul poate fi scos din sala de pertractare, sub durata ascultării vre-unui martor sau complice. Dar' trebuie să 'i-se comunice imediat rezultatul ascultării. Presidentul face și constatarea identității obiectului (corpus delicti) referitor la chestia ce se află sub pertractare. (§. 310).

Dacă martorul are să prestee sau nu jurământul, decide tribunalul, după ascultarea părților. Dela jurământ se abtă însă atunci, când părțile nu-'l cer. (§. 311).

Martorul sau esptul absent poate fi ascultat acasă, prin un esmis al tribunalului. (§. 312).

Toate actele referitoare la fapta punibilă au să fie cetite la pertractare. Atestatul despre moralitatea acusatului, dacă e nefavorabil pentru el, numai atunci însă, când în atestat se cuprind date despre alte fapte punibile de mai nainte, comise de acusat. Atestate date din partea esptilor se cetesc numai atunci, dacă :

1. Sânt estradate din partea medicului și se refer la crima vătămării grave personale.

2. Sânt estradate din partea consiliului sanitar, din partea chimistului judecătoresc, sau din partea altei autorități, însărcinată cu supraopinionarea.

3. Sânt estradate de esptul împedecat în a se înfățișa la pertractare.

Fasiunea martorului se cetește numai atunci: dacă la pertractare martorul nu vrea să fasioneze; dacă a murit; a ajuns în stare de inconștiență; nu 'i-se cunoaște locul ubicațiunei, sau presentarea lui ar fi legată de spese enorme. Fasiunea complicei vine cetită și atunci, dacă complicele e condamnat deja. Motivul cetirei actelor și a fasiunilor trebuie trecut în procesul verbal. Fasiunea

martorului scutit de datorința de a fasiona, nu poate fi cetită nici atunci, dacă la pertractare a denegat fasionarea. (§. 313).

Pledoariile.

După terminarea procedurii de dovedire, presidentul întreabă părțile dacă mai au ceva de spus și în urmă dă cuvântul *procurorului*, respective acuzatorului privat, ca să-și rostească rechisitorul. Urmează vorbirea de apărare, la care procurorul poate să replice. Cuvântul din urmă e însă totdeauna al apărării. (§. 314). Acuzatorul poate să ceară numai declararea acusatului de vinovat și aplicarea paragrafului referitor la fapta comisă; dar' asupra mărimii pedepsei n'are să se estindă. (§. 315).

Dacă acuzatorul se convinge în decursul pertractării, că fapta acusatului cade sub altă apreciere; sau că e vorba de mai multe fapte punibile: face propunere pentru suspendarea, respective amânarea pertractării. Dacă acuzatorul s'a convins, că afacerea aparține competenței *judecătoriei cu jurați*, face propunere, ca actele să fie transmise judecătoriei acesteia. (§. 316).

În toate aceste cazuri trebuie ascultat și acusatul. Dacă basa acusei vine schimbată, ear' acusatul nu are apărător, presidentul e dator să-și esplice lucrul și să-și comunice urmările situațiunii schimbate. În urmă trebuie întrebat, — acusatul sau apărătorul, — dacă nu cere, ca pentru adunarea noului material

de apărare pertractarea să fie amînată. Faptul, că întrebarea aceasta s'a adresat acusatului, trebuie trecut în procesul verbal, formând lipsa ei *motiv de nulitate*. (§. 317).

Judecătoria nu poate denega amînarea pertractărei, decât numai în cazul când apărarea n'are trebuință de material nou de apărare. Dacă afacerea vine predată judecătoriei cu jurați, procurorul trebuie să-și prezenteze în opt zile noua acasă. (§. 318).

Vorbirile rostite la *pertractarea principală* nu pot fi întrerupte decât atunci, când turbură ordinea sau vătămă sentimentul moral, ori apoi se ocupă cu lucruri, cari nu aparțin chestiei de sub pertractare. (§. 319).

Dacă acusatul nu înțelege limba de pertractare, presidentul îi explică cu ajutorul translatorului cuprinsul rechisitorului. (§. 320).

Sentența.

După ascultarea vorbirilor, tribunalul se retrage ca să aducă sentența. La croirea sentenței poate lua parte numai judecătorul care a fost present la pertractare, dela început până la fine. (§. 321).

Tribunalul poate să ordoneze *întregirea* procedurii. (§. 322).

Dacă procurorul abstea dela acasă, ear' din partea celor păgubiți nu s'a înfățișat nimeni, — tribunalul aduce decis de sistare. În celelalte casuri tribunalul trebuie să aducă *sentență*. (§. 323).

Sentața judecătorei se poate basa numai pe dovezile câștigate în decursul pertractărei principale. Judecătoria e datoare să precumpenească toate dovezile aduse. Judecătoria, în sentența ce o aduce, declară pe acusat de *vinovat* sau de *achitat*. Achitarea nu poate fi motivată cu *lipsa de dovezi*. (§. 324).

Judecătoria nu poate condamna în sentența sa o faptă, pentru care nu s'a ridicat acasă. Judecătoria nu e legată întru nimica de propunerea acusatorului. Dacă vede însă, că acusa sau apărarea se află pe teren greșit, admoniează părțile și eventual amână pertractarea, ordonând întregirea cercetărei. Amânarea trebuie să se dea negreșit în casul, când fapta cade sub pedeapsă mai grea de cum e cea propusă din partea acusatorului. (§. 325).

Judecătoria aduce sentență de *achitare* în casurile următoare :

1. Dacă fapta nu e punibilă ; ear' dacă e punibilă, a fost tranșată mai nainte, prin *sentență de achitare*.

2. Dacă nici fapta, și nici aceea, că acusatul e făptuitorul, nu s'a putut dovedi.

3. Dacă a intrat prescripția sau se constată casul de *inconștiență* ori de impunibilitate.

Dacă acusatorul 'și-a retras acusa. (§. 326).

În sentență trebuie să se cuprindă :

1. Declarația că sentența se aduce în numele M. Sale.

2. Numirea tribunalului, a locului și a datului în care s'a ținut pertractarea.

3. Numele judecătorilor, a acuatorului, apărătorului și a notarului.

4. Numele acusatului.

5. Raporturile personale ale acusatului.

6. Numirea faptei punibile cu care a fost acusat.

7. Achitarea sau condamnarea acusatului.

8. Dispozițiile în privința speșelor.

9. Motivele.

Ear' în cas de *condamnare*, sentența trebuie se mai conțină :

a) precisarea faptului punibil, cu înșirarea împrejurărilor ;

b) calificarea faptului punibil, conform legii ;

c) pedeapsa croită, cu provocare la paragraful respectiv din codul penal ;

d) la pedepse în bani, modul schimbării lor în pedepse corporale ;

e) computarea arestului preventiv în pedeapsa croită ; și

f) în cas concret constatarea, că speșele procesuale nu se pot încassa. (Ș. 327).

În motivare, judecătoria trebuie să se estindă asupra tuturor momentelor ivite în decursul pertractării. Trebuie să se înșire toate motivele, *aggravante* și *atenuante*. (Ș. 328).

Sentența trebuie să se aducă și să se publice imediat după terminarea per-

tractărei. Dacă acusatul nu s'a prezentat ca să 'i-se publice sentența, presidentul dispune să fie adus. Sentența de achitare se poate trimite acusatului și în scris. Publicarea se face așa, că *presidentul citește sentența*, împreună cu motivarea. În chestii grave și complicate, judecătoria poate amîna publicarea sentenței, pe cel mult opt zile, dar' atunci sentența trebuie să fie definitiv concipiată, împreună cu motivarea. (§. 329).

După publicarea sentenței, presidentul întreabă părțile dacă vreau sau nu să recurgă la remediile de drept. Dacă acusatul n'are apărător, presidentul îi explică scopul apelărei. În urmă, decide tribunalul, dacă acusatul are să rămână și mai departe în arest, sau să pune în libertate. Dacă este teamă că acusatul ar pute să fugă și să dispară, arestarea lui se impune. Când sentența conține și perderea oficiului sau a drepturilor politice, municipiul la care aparține acusatul vine avisat despre aceasta. (§. 330).

Procesul verbal.

Despre decurgerea pertractărei principale se ia proces verbal, în care trebuie să se cuprindă tot ce s'a petrecut în fața judecătoriei. Fasiunile martorilor și ale acusatului trebuie să fie redatăe cât se poate de fidel. În chestii de importanță, întreaga pertractare vine *stenografată*. Stenografarea trebuie ordonată și atunci, când una din părți o cere aceasta și depune spesele necesare. Despre consultările și votările judecă-

torilor se ia alt proces verbal. Protocolul despre pertractarea principală, părțile îl pot lua în privire și pot cere copii de pe el. (§. 331).

Procesul verbal despre decurgerea pertractării principale îl subscrie presidentul, notarul și eventual translatorul. Dacă părțile îl dificultează, forul superior poate să ordoneze *contraprobă*, cu privire la partea dificultată. (§. 332).

Alte dispoziții.

Dacă se comite vre-o faptă punibilă în decursul pertractării, făptuitorul vine arestat, la propunerea procurorului; și dacă e competentă judecătoria, îl judecă imediat. Eventual îl dă pe mâna judecătoriei competente. Dacă respectivul e membru al puterii armate, vine predat autorității sale militare. (§. 333).

Când e destul de evident, că cutare martor a pus jurământ fals, — presidentul poate să-l dețină, ear' procesul verbal, în care 'i-se cuprinde fasiunea, se predă procurorului. Dacă respectivul e militar, vine escortat și predat autorității sale militare. (§. 334).

Amînarea pertractării se face pe timp nedeterminat. *Suspendarea* pe un timp anumit. Continuarea se face în fața aceluiași judecători, cari au luat parte la pertractarea dintâiu. În cas de *amînare*, presidentul pune termin nou și trimite citațiuni noue. (§. 335).

Pertractarea principală se mai poate amîna: 1. Dacă acusatul se bolnăvește

înainte de a-și pute spune apărarea. 2. Dacă se bolnăvește apărătorul și nu e cine să-l suplinească. 3. Dacă se bolnăvește martorul sau esptul, a cărui fașiune e de importanță. 4. Dacă se aduc dovezi noue, cari reclamă timp de pregătire pe seama apărătorului. 5. Dacă abandonarea acusei face amânarea necesară, și 6. Dacă în decursul pertractării se ivesc pedeci de neînvinc. Suspendarea se poate face și pentru recrearea persoanelor obosite. (§. 336).

La judecătoria cu jurați.

Presidentul judecătoriei cu jurați invită la fiecare sesiune pe cei treizeci de jurați, trecuți în *lista de serviciu*, cu opt zile înainte de pertractare; ear' pe suplenți îi avisează, ca sub durata sesiunii să stee acasă. (§. 338).

Ântâiu vin supuse pertractării chestiile, în cari tribunalul a adus decis de punere sub acasă, și numai după terminarea lor se pot pertracta chestiile, în cari decisiunile necesare s'au luat sub decursul sesiunii. (§. 339).

La cererea părților, pertractarea unei chestii, care era să se facă în decursul sesiunii, poate fi amânată pentru sesiunea următoare. (§. 340).

Numele judecătorilor și a juraților se comunică acusatului deținut cel puțin cu *trei zile* înainte de pertractare; ear' acusatul aflător pe picior liber poate să cetească lista lor în oficiul de expediție al tribunalului. (§. 341).

Constituirea juriului.

Întâiu se ascultă acusatul, în fața părților și a apărătorului, ear' în urmă se constituie *juriul*. Presidentul constată dacă sînt prezenți jurații citați. Dacă e de lipsă, presidentul citează și suplenții. (§. 342).

Presidentul adresează întrebare juraților, dacă nu sînt între ei oameni: 1. Cari așteaptă dobândă sau pierdere dela condamnarea acusatului. 2. Au fost ascultați ca martori sau experți, sau ca atari sînt citați la pertractare. 3. Au funcționat deja ca jurați, acusatori sau apărători, în procese purtate cu acusatul. 4. Cad sub excepția §-lui 64 din legea aceasta, punct 1—4. 5. Nu vorbesc limba oficială a statului; sau 6. Din alte motive nu puteau să fie trecuți în lista cu jurați. Cei de sub punctele 1—4 nu pot lua parte la pertractarea obiectului pus la ordinea zilei; ear' cei de sub 5 și 6 vin șterși din listă, pentru totdeauna. Pentru a se putè constitui juriul, trebuie să fie prezenți cel puțin 24 de jurați acceptabili. (§. 343).

Constituirea se face astfel: Un judecător cetește numele juraților, scrise pe hârtie, și pune hârtia în urna de pe masă. Părțile pot să respingă ca neacceptabili atâția jurați, câți trec peste numărul de doisprzece; jumătate are dreptul să respingă acusatorul, jumătate acusatul. Dacă sînt mai mulți acușați, dreptul de respingere îl eserciază toți împreună. Dreptul de respingere se poate ceda și reprezentantului. (§. 344).

Presidentul scoate din urnă hârtia, cetește numele scris pe ea, și întreabă părțile, dacă primesc pe respectivul de jurat? Răspunsul trebuie să fie »*primesc*« sau »*resping*«. Declarația n'are să fie motivată și nu se poate rectifica. Dacă s'au scos din urnă doisprezece jurați nedificultați, juriul se declară de constituit. (§. 345).

Dacă e de prevăzut, că pertractarea va dura mai lungă vreme, presidentul numește și unul sau doi *suplenți*. (§. 346). Dacă în aceeași zi se pertractează mai multe procese, constituirea juriului se face separat pentru fiecare din ele. (§. 347).

Jurații dificultați, respinși și nesortați, au să rămână sub întreaga durată a sesiunii în edificiul tribunalului, dacă presidentul nu dispune altcum. Jurații și suplenții au să fie prezenți la pertractare, dela început până la fine. În cas de boală, sau de alte motive grave, presidentul poate să dea dispensare. Dacă obvine necesitatea chemării altor jurați, — în mijlocul pertractării, — pertractarea trebuie începută de nou. (§. 348).

Presidentul ia jurământul dela jurați, înainte de a se începe pertractarea. Le adresează întâiu următoarele cuvinte de admoniere:

— »Jurați d-voastră pe Dumnezeuul atotștiutor și atotputernic, că în afacerea purtată în contra lui N. N. ca jurați veți împlini cu credință datoria, veți respecta legea, veți urmări cu atențiune încordată întregul mers al pertractării,

asupra chestiei de sub pertractare nu veți confera cu nime în decursul pertractării decât numai între olaltă; și punând la o parte ori-ce favorisare, frică sau considerație personală, veți precumpeni cu asemenea îngrijire dovezile aduse în contra, cum și în favorul acusatului, și amăsurat convingerei ce vă veți câștiga, veți judeca drept și în înțelesul legii. După aceasta, jurații spunându-și numele, pun mâna dreaptă pe inimă și răspund astfel:

— »*Jur! Așa sê-mi ajute D-zeu!*«

Juratul pe care-l oprește confesia sa de credință se jure, face vot, astfel:

— »*Fac vot, pe onoarea și pe conștiința mea!*« (§. 349).

Procedura de dovedire.

După depunerea jurământului, jurații își ocupă locul, și se începe pertractarea. Presidentul e dator să poarte de grije, ca jurații să înțeleagă declarațiile făcute și documentele cetite. Traducerile nu le poate face decât numai un translator care a pus jurământ. (§. 350).

Jurații pot adresa întrebări martorilor și esperților, ca și judecătorii; și pot face propunere pentru întregirea actului de dovedire. (§. 351).

Dacă se constată moartea acusatului, sau se abtă dela acasă, tribunalul aduce *decis de sistare*, fără să mai asculte părerea juraților. Ear' dacă se constată, că lipsește plenipotența pentru începerea procesului penal; că acusatorul privat și-a retras acusa; că a întrat prescrip-

ția sau a urmat grațiarea domnitorului; în fine, că acusatul nu împlinise anul al 12-lea de etate atunci când a comis fapta: tribunalul, după ascultarea părților, aduce sentență de achitare, fără să asculte părerea juraților. (§. 352).

După terminarea procedurii de dovedire, procurorul, sau reprezentantul acusatorului, face propunere referitoare la întrebările ce sînt a se adresa juraților. Pentru a le putè presenta în scris, presidentul suspendă ședința. Presidentul e dator să cetească întrebările propuse și să le dea în copie juraților și acusatului. Dacă se cere, ședința poate fi suspendată pentru a discuta asupra acceptării întrebărilor propuse. Întrebările se pot dificulta din ori ce parte. Se poate face propunere de rectificare sau de acceptare a altor întrebări. În cele din urmă însă decide judecătoria. Întrebările stabilite și acceptate se cetească de nou. (§. 353).

Întrebările au să fie puse astfel, ca juratul să răspundă la ele numai cu »*da*« sau cu »*nu*«. Dacă sînt mai mulți acușați, sau sînt mai multe crime, pentru fiecare se pun întrebările separat. (§. 354).

Întrebarea principală e, dacă *e vinovat acusatul sau nu?* De aceea, fapta ce 'i-se impută trebuie bine precisată. Întrebarea trebuie să se bazeze pe actul de acusă, eventual pe rechisitor. (§. 355).

Dacă în decursul pertractării se constată, că acusatul e vinovat de comiterea *altei* fapte punibile, nu de aceea

cu care a fost acusat; sau că nu e vorba decât numai de o *încercare* a comiterii crimei; sau că făptuitorul e numai complice, ori viceversa: juraților trebuie să li-se adreseze în privința aceasta întrebări speciale. (§. 356).

Întrebare specială se adresează juraților și atunci când se constată, că acusatul mai are și alte fapte punibile la răvaș. Dar' numai dacă se învoește acusatul. În cas contrar, fapta de nou constatată vine supusă unei noue proceduri. Numai cu consentimentul acusatului se poate pune apoi întrebarea, care ar avè de urmare o pedeapsă mai aspră ca cea isvorită din acasă. În cas contrar pertractarea se amână. (§. 357).

Motivele de *inconștiență* trebuie astfel concepute în întrebarea principală, ca din răspunsul afirmativ să fie evidentă existența lor. Dacă prin aceasta ar deveni prea lungă întrebarea, se pune întrebare specială. (§. 358).

Cu privire la motivele *aggravante* și *atenuante*, cum și la constatarea faptului, dacă a mai fost acusatul pedepsit, nu se adresează juraților întrebare. (§. 359).

Dacă acusatul nu împlinise anul al *șesprezecelea* când a comis fapta, se pune întrebare specială, oare avea el atunci ori nu facultatea de a înțelege gravitatea făptuirii sale. Dacă acusatul e surdo-muț, întrebarea aceasta se contopește în întrebarea principală. (§. 360).

Propunerile făcute în direcția aceasta nu se pot respinge decât numai din motive basate în lege. (§. 361).

Verdictul.

După stabilirea întrebărilor, urmează propunerile părților, referitoare la *vinovăție*. (§. 362).

Presidentul subscrie acum întrebările și le cetește de nou, espicându-le juraților. Presidentul instruează în urmă jurații asupra misiunii lor, le espică partea *juridică* a chestiei, fără a-și spune însă părerea asupra rezultatului eșit din dovedire și asupra gravității dovezilor. Dacă se cere, espicările presidentului vin trecute la protocol. (§. 363).

Presidentul predă celui mai în etate jurat întrebările, actele cetite, corpurile de delict, și lista despre sortarea juraților. Jurații se retrag în altă sală, ear' presidentul dispune ca acusatul să fie scos afară și ca jurații să nu se îndepărteze și să nu confereze cu nime înainte de a da răspunsurile. Juratul, care nu se conformează, se pedepsește cu pedeapsă în bani până la 200 de coroane; ear' cel-ce comunică cu juratul, *poate fi închis pe douăzeci-și-patru de ore*. Dacă respectivul e militar, se face arătare la superioritatea sa. În sala de consultare a juraților trebuie să se găsească în mai multe esemplare paragrafii: 351, 363—370 ai legii acesteia. (§. 364).

Jurații, sub conducerea celui mai înaintat în etate, își aleg un *president*, care cetește întrebările și conduce discuția și votarea. (§. 365).

Dacă jurații nu sînt deplin lămuriți, se pot reîntoarce în sala de per-

tractare și presidentul judecătoriei cu jurați le dă imediat deslușirile cerute, în prezența părților. Dacă *majoritatea juraților* cere schimbarea sau întregirea întrebărilor, trebuie ascultate întâiu părțile, în urmă se aduce hotărîre. Jurații se retrag apoi de nou în sala de consultare. (§. 366).

După consultarea avută, presidentul juraților pune pe rînd întrebările și jurații își dau pe rînd votul, în ordinea în care au fost sortați. Votarea poate să fie și secretă, dacă așa cere unul dintre jurați. Votul dat trebuie să fie »*da*« sau »*nu*«. La votare, afară de jurați nu poate fi nime present. Presidentul notează și subscie rezultatul votărei la fiecare întrebare. Stergerile și corecturile nu sînt admise. După părăsirea salei de consultare votul dat nu mai poate fi modificat. Asupra votărei jurații sînt datori să păstreze cea mai strictă discreție. (367).

Pentru declararea acusatului de vinovat se cer *opt voturi afirmative*, atunci, când legea prevede o pedeapsă mai aspră pe seama acusatului. În celeralte casuri majoritatea decide. Dacă voturile sînt egale, e valid votul favorabil acusatului. Juratul, care la întrebarea principală a votat cu »*nu*« se poate reține dela votarea asupra celorlalte întrebări, considerându-se votul seu de favorabil acusatului. (§. 368).

Terminându-se votarea, jurații întră de nou în sala de pertractare. Presidentul judecătoriei redeschide pertrac

tarea, ear' presidentul juraților cetește, în absența acusatului, răspunsurile juraților, date la întrebări, făcând ântâiu următoarea mărturisire :

»Pe onoare și pe conștiința mea atestez în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, că verdictul juraților e următorul«.... Dacă e vorba de unul din ca-surile precisate în §-ul 368, e dator se spună că verdictul s'a adus cu »*mai multe decât șapte voturi*«. Verdictul cetit îl subscie presidentul judecătoriei cu jurați și notarul. (§. 369).

Croirea pedepsei.

Dacă judecătoria (tribunalul) e de credința, că verdictul juraților nu corăspunde în formă prescrișelor legiei, poate sã-i îndrume sã aducă verdict nou. Ace-lași lucru se întemplă și atunci, când un jurat declară, că rezultatul publicat din partea presidentului de juriu nu e esact. Astfel de rectificări se pot însã face numai *înainte de a se croi pedeapsa*. Dacă jurații aduc și a doua-oară același verdict, pe care tribunalul 'l-a aflat neacceptabil din motive de formă, — aface-rea se lasă în suspens și se supune apreciării următoarei sesiuni. (§. 370).

Dacă toți membrii tribunalului sânt convinși, că verdictul de condamnare, adus asupra acusatului, e *vătămător pentru acusat*, se lasă afacerea în suspens și se va cere un nou verdict, în proxima sesiune. Astfel de hotărîre tribunalul poate aduce însã numai înainte

de croirea sentenței. Părțile n'au dreptul să facă propunere în direcția aceasta. La aducerea noului verdict, jurații cari au adus primul verdict nu pot lua parte. Dacă și juriul al doilea aduce verdict de condamnare, tribunalul trebuie să croiască pedeapsa. (§. 371).

Dacă verdictul juraților e adus după toate regulile, presidentul chiamă pe acusat în sala de pertractare și îi cește rezultatul votărei. (§. 372).

Dacă jurații au adus verdict pentru *nevinovăția acusatului*, sau au constatat *cas de inconștiență*, — tribunalul aduce imediat *sentență de achitare*. (§. 373).

Dacă verdictul sună »*vinovat*«, procurorul propune paragraful din codul penal, după care are să fie pedepsită fapta, acusatorul privat își precisează despăgubirea ce o cere, și poate face declarație și acusatul și apărătorul. Verdictul juraților nu poate forma obiect de critică. În urmă, tribunalul se retrage. Dacă jurații au aflat că acusatul e vinovat pentru faptă, care după codul penal nu e punibilă, — tribunalul îl *achită*. În celelalte casuri îi croiește pedeapsă chiar și atunci, când afacerea nici nu aparține competenței judecăto-riilor cu jurați. (§. 374).

Sentența tribunalului trebuie să cuprindă în sine întrebările adresate juraților, împreună cu răspunsurile lor. (§. 375).

După retragerea juraților ca să țină consultare, pertractarea nu se mai poate

amîna sau suspenda. În cas de suspendare sau amînare, jurații pot să meargă acasă; presidentul îi admoniază însă, că în chestia de sub pertractare, conform jurămîntului depus, să nu vorbească cu nime decât numai cu cei din juriu.

Dacă întreruperea sau amînarea e mai lungă decât de o zi, juriul se compune de nou și pertractarea se începe dela început. (§. 376).

Procesul verbal despre pertractările dela judecătoriile cu jurați are să conțină încă și descrierea compunerii juriului, numele juraților și al suplenților, depunerea jurămîntului din partea lor, propunerile făcute în privința întrebărilor, — cu un cuvînt tot ce s'a petrecut în decursul pertractărei. (§. 377).

Remedii de drept.

În contra ori-cărui *decis* se poate da *recurs*. Dreptul de a da recurs îl au și martorii și espertii, în chestii cari pe ei îi privesc. Terminul pentru anunțarea și înaintarea recursului e de *opt* zile dela înmanuarea decisului. Dacă publicarea decisului se face cu gura, recursul trebuie anunțat imediat, ear' motivarea trebuie să se facă în termen de *opt* zile. Judecătoria, dacă nu este motiv de respingere, trebuie să trimită recursul fără amînare forului mai înalt. (§. 378).

La tribunal recursul se resoalvă în ședință secretă, în cas de lipsă după as-

cultarea părților, eventual după ascultarea judeului de instrucție. Tot așa și la tablă și la Curie. Forul mai înalt poate să *modifice* decisul atacat, sau poate să-*l casseze*. Dacă recursul e lipsit de basă, îl respinge. (§. 379).

Esecutarea decisului atacat cu recurs, rămâne în suspens numai atunci, dacă așa decide judecătoria care 'l-a adus. (§. 380).

În contra *sentențelor* tribunalului se dă *apelație* la tabla regească.

Apelațiunea e neadmisibilă:

1. În contra *sentenței judecătoriei cu jurați*.

2. În contra *sentenței tribunalului*, prin care acusatul e condamnat pentru fapte ce aparțin competenței judecătoriei cercuale, sau a autorităților administrative.

3. În contra *sentenței tribunalului*, adusă ca din partea forului al doilea. (§. 381).

Recurs de nulitate se înaintează *Curiei* în următoarele cazuri:

1. În contra *sentențelor judecătoriei cu jurați*.

2. În contra *sentențelor neapelabile ale tribunalului*. (Vezi §. 381, p. 2).

3. În contra *sentenței sau a decisului tablei*, pe care 'l-a adus ca for de prima instanță.

4. În contra *sentenței tablei*, adusă în calitate de al doilea for.

5. În contra *sentenței tribunalului*, ca for de a doua instanță.

6. În contra sentinței primului for, în cas de cumulare de pedeapsă. (§. 426).

Recursul de nulitate trebuie să fie basat pe motive *formale și materiale*. (§ 427).

Motive *formale* de nulitate sînt următoarele :

1. Dacă judecătoria nu a fost compusă conform legii.

2. Dacă a făcut parte din judecătorie cel-ce după lege trebuia să fie eschis.

3. Dacă la aducerea sentinței a cooperat și un judecător care n'a fost de față sub decursul întregii pertractări.

4. Dacă judecătoria a trecut peste cercul ei de competență.

5. Dacă judecătoria a comis iregularitate, declarată de lege ca motiv de nulitate.

6. Dacă pertractarea s'a ținut în lipsa unei persoane, pe care legea o decretează de neapărat de lipsă la pertractare.

7. Dacă fără motiv s'a închis calea pe seama publicității.

8. Dacă în contra opunerii celui interesat, s'au cetit la pertractare fașiuni sau acte, cari în înțelesul legii nu trebuiau să fie cetite.

9. Dacă asupra unei propuneri judecătoria n'a adus hotărîre.

10. Dacă sentința e de neînțeles, sau dacă motivarea stă în contradicere cu sentința.

11. Dacă s'a adus sentență fără să fi esistat acuză, sau dacă din sentență nu se vede acusa.

În contra dispozițiunilor luate, precum și în contra iregularităților comise în decursul pertractărei, *recurs de nulitate* se poate da numai atunci, dacă dorința aceasta a fost anunțată imediat, sub decursul pertractărei. Motivele de nulitate de sub 1, 3, 4, 6 și 10 trebuie luate în considerare *din oficiu*, — totdeauna. Cele de sub 11 numai atunci, dacă judecătoria a adus sentență de condamnare, fără să se fi ridicat acuză legală. (§. 384).

Motive *materiale* sînt următoarele :

1. Dacă judecătoria nu a aplicat dispoziția legii, sau a aplicat-o rău, atunci, când era vorba, că :

a) oare fapta încriminată constituie într'adevăr criteriul unei fapte punibile ;

b) oare fapta punibilă cum trebuie calificată ca se corăspundă dispozițiilor legii penale ;

c) oare există și care dintre motivele de *inconștiență* și de eschidere a începerei procedurii penale.

2. Dacă judecătoria nu a observat limitele prescrise de lege, cu privire la aplicarea pedepsei, a ușurărilor sau agravărilor impuse de cazul dat.

3. Dacă aplică rău legea cu privire la împrejurările atenuante. (385).

Dacă judecătoria a comis, în procedura ei, astfel de iregularitate, care

ese în favorul acusatului, — în contra ei nu se poate da apel. (§. 386).

Suprarevisuirea se estinde numai asupra părții atacate prin recurs. (§. 387).

Pe lângă cele înșirate, mai există încă și următoarele motive *formale* de nulitate:

1. Dacă *juryul* nu a fost compus în înțelesul legii.

2. Dacă juratul care 'și-a dat votul n'a fost present sub durata întregii pertractări.

3. Dacă a făcut parte din juriu un jurat, care după lege trebuia să fie eschis. Nu se primește motivul acesta însă atunci, când cel-ce înaintează recursul o știa aceasta și nu a destăinuit-o înainte de a se compune juriul.

4. Dacă s'au comis iregularități în jurul punerii întrebărilor către jurați.

5. Dacă presidentul dă juraților esplicări false de drept.

6. Dacă verdictul juraților, în esență, e *manc*, nu e destul de clar sau se contrazice.

Motivele de sub 1 și 2 trebuie luate în considerare *din oficiu*. (§. 427).

La Curie referentul și presidentul senatului poartă de grije, ca actele să se întregească și să se ceară lămuririle necesare. Dacă nu sânt de acord, chestia se decide în ședință. (§. 433).

În merit, chestia se decide totdeauna în ședința senatului. Recursul dat prea târziu, sau dat din partea unui neîndreptățit, cum și recursul dat fără înși-

rarea motivelor de nulitate, Curia îl respinge, pur și simplu. Dacă recursul a fost revocat, Curia retrimite actele așa cum le-a primit. (§. 434).

Terminul pentru ținerea ședințelor la Curie îl pune presidentul senatului. La ședință trebuie invitat totdeauna și fiscul coroanei. La ședință se pot înfățișa și cei interesați, — acusatul și acusatorul privat, — dar' cuvânt nu au decât numai avocații lor. Curia poate să numească apărător din oficiu. Părțile pot să iee în privire actele, după punerea termenului pentru ținerea ședinței, până cu două zile înainte de ședință. (§. 435).

Pertractarea nu se poate ține în lipsa fiscului coroanei sau a substitutului seu. Dacă altul dintre cei interesați lipsește, nu e motiv de amânare, ci pertractarea se ține fără el. (§. 436).

Decisiunea Curiei se bazează în prima linie pe faptele dovedite de adevărate la forurile inferioare. Dacă se constată existența vre-unui motiv de nulitate, Curia *anulează sentința* și aduce alta, corăspunzătoare legii. Recursul de nulitate, lipsit de basă, se respinge. În cas că motivul de nulitate e de caracter *material*, Curia anulează sentința și ordonează pertractare nouă, stându-'i în voe să însărcineze alt tribunal, respective altă judecătorie cu jurați cu ținerea ei. Dacă e o chestie aparținătoare competenței judecătoriei cu jurați, Curia poate ordona și aceea, ca judecătorii și membrii juriului de mai nainte

să nu iee parte la noua pertractare. (§. 437).

Dacă sentența se cassează din motive luate din oficiu în considerare, sau din motive înșirate din partea acusatului, Curia nu poate croi pedeapsă mai grea de cum era cea dintâiu. Judecătoria îndrumată să țină pertractare nouă trebuie să țină cont de constatările Curiei. (§. 438).

În celelalte, pertractarea se face la Curie întru toate întocmai ca la tribunal. (§. 439).

După publicarea sentenței, și după compunerea ei în scris, precum și după compunerea procesului verbal despre decurgerea pertractărei, Curia retrimite actele, întregite cu sentența proprie, judecătorei care a adus sentență ca for de prima instanță. Ședința Curiei e publică. Referentul espune cauza în toate amănunțele ei, fiscul coroanei își spune părerea sa, în urmă se aduce sentență. (§. 440).

Reînnoirea procedurii.

Dacă procedura penală a fost sistată, din motivul că nu se știa cine e, sau unde e făptuitorul, ori din alte motive de asemenea natură, — la cererea acusei procedura se poate continua, *fără decisiune nouă*, dacă n'a intrat cumva prescripția și dacă pedeca ce esista mai nainte a fost delăturată. (§. 444).

Dacă procedura a fost sistată din alte motive, — reînnoirea se poate face,

înainte de întrarea prescripției, numai atunci, când se aduc dovezi nouă agravante, și la cererea procurorului. (§. 445).

În chestii terminate cu sentență, reînnoirea e admisă numai în *favorul acusatului* și după ridicarea sentenței la valoare de drept, în casurile următoare :

1. Dacă sentența a fost adusă pe baza unor acte, fasiuni de martori, sau opinionări de experți, dovedite a fi fost — false.

2. Dacă a fost mituit careva dintre judecători sau jurați, ori 'și-a călcat în alt mod datorința, și faptul acesta a avut influență asupra croirei sentenței.

3. Dacă acusatul înșiră astfel de momente și de dovezi nouă, cari arată a fi *probabilă* nevinovăția sa.

4. Dacă în aceeași chestie s'au adus mai multe sentențe de condamnare. (§. 446).

Reînnoirea o poate cere: 1. Condamnatul, înainte de a-și împlini pedeapsa. 2. Atât în vieată, cât și după moarte, — soțul, reprezentantul legal și apărătorul. 3. După moartea condamnatului, rudeniile acestuia. 4. Apărătorul special, numit din oficiu. (§. 447).

Dacă judecătoria află că sânt momente și indicii, cari arată *nevinovăția condamnatului*, provoacă, în ordinea din paragraful premergător, pe cei îndreptățiți, să ceară reînnoirea procedurii; și dacă ei nu ar vrea să o facă, numește un apărător din oficiu, îndrumân-

du-1 să facă el propunere de reînoire, în cel mai scurt timp. (§. 448).

În contra acusatului *achitat* e admisă reînoirea numai la propunerea procurorului, în următoarele cazuri:

1. Dacă s'au produs în favorul acusatului acte, fasiuni de martori și opinionări de experți, dovedite acum de false.

2. Dacă *mituirea* din unul din paragrafii premergători s'a întâmplat în favorul acusatului.

3. Dacă procurorul produce dovezi nouă, din cari reese evident *vinovăția acusatului*. (§. 449).

Din motivul, că acusatului 'i-s'a aplicat pedeapsă prea ușoară, se poate cere reînoirea dacă:

1. În loc de închisoare sau pedeapsă în bani legea ordonează moarte, sau temniță pe viață.

2. Dacă crima e de așa, că pedeapsa cea mai mică e cinci ani de temniță, și a fost pedepsită cu închisoare sub cinci ani.

3. Dacă acusatul a comis *crimă* și a fost pedepsit pentru *delict*. (§. 450).

Cererea pentru reînoire se ia în pertractare numai dacă a fost adusă sentința de condamnare, sau dacă afacerea nu a putut fi terminată din anumite motive, între cari însă nu poate figura *lipsa de dovezi*. (§. 451).

Asupra *reînoirii* procedurii decide judecătoria în fața căreia s'a ținut pertractarea. Petiția trebuie deci aici înaintată. Dacă sentința a fost croită

din partea judecătoriei cercuale, sau din partea autorității administrative, asupra reînoirii decide tribunalul la care aparține forul acesta. (§. 452).

Reînoirea nu împiedică *esecutarea*. Cu toate acestea, judecătoria, după ascultarea procurorului, se află în drept a *suspenda esecutarea*, până la aducerea noiei sentențe. (§. 453).

Dacă cererea de reînoire nu corespunde condițiilor de sus, judecătoria o respinge, ascultând întâiu părerea procurorului. (§. 454).

Dacă cererea e motivată, judecătoria acordă reînoirea și îndrumă pe judele de instrucție se țină cercetare nouă, după a cărei terminare actele se predau procurorului, ca în opt zile se facă propunere nouă. În urmă se pune termin pentru pertractare, care în lipsa procurorului nu se poate ținè. Absența celorlalți însă nu formează motiv de amânare. (§. 455).

Președintele deschide pertractarea. Referentul espune casul. Petentul, dacă e present, dă lămuririle necesare, ear' contrarul replică. Tribunalul se retrage și aduce decis, dacă se poate admite ori nu cererea de — reînoire. (§. 456).

Dacă se admite reînoirea, se pune termin pentru o nouă *pertractare principală*. La judecătoria cu jurați se ține pertractare nouă numai atunci, dacă se cere, ca jurații se aducă un nou verdict. Dacă acusatul e mort, nu se ține pertractare nouă, ci judecătoria aduce sentență nouă

pe baza dovezilor de nou prezentate. Nu se ține pertractare nouă nici atunci, când dovezile noue de nevinovăție sînt evidente, ear' procurorul le recunoaște de acceptabile. (§. 457).

Dacă reînoirea se cere în *defavorul* acusatului, judecătoria, la propunerea procurorului, poate să ordoneze chiar și deținerea preventivă a acusatului. (§. 458).

În contra ordonărei reînoirii, în asemenea cas, poate da recurs numai cel îndreptățit, sau reprezentantul seu. În contra ordonărei revisuirii în favorul acusatului, — *nu se poate da recurs*. (§. 459).

Președintele pune termin pentru noua pertractare, care se ține conform dispozițiilor cunoscute. (§. 460).

Pertractarea se estinde numai asupra pasajelor atacate din sentență. Fasiunile celor-ce nu mai pot fi ascultați, se cetesc. În locul decedatului acusator privat se citează urmașii sei, dacă au dreptul să pretindă despăgubiri. Judecătorul care a luat parte la croirea sentenței prime, trebuie, — dacă se poate, — eschis din senatul care se ocupă de nou cu afacerea. (§. 461).

Judecătoria *acceptează* sentența primă, sau o *modifică*, ori o *cassează* de tot. Dacă reînoirea s'a făcut în favorul acusatului, pedeapsa a doua nu poate fi mai grea ca cea dintâiu. Pedeapsa împlinită trebuie să se compute în noua pedeapsă. În contra noiei sentențe se pot folosi toate remediile de

drept, cunoscute. Apelația, dată în contra respingerei cererei de reînnoire, nu împedecă esecutarea sentenței, ridicată la valoare de drept. (§. 462).

Esecutarea sentenței.

Sentența se poate esecuta numai după ridicarea ei la valoare de drept. Sentența neapelabilă se ridică la valoare de drept imediat după publicare. Celelalte după eshaurierea remediilor de drept, eventual după trecerea termenului fixat pentru a face întrebuițare de ele. Sentența se înmanuează și părței, pe seama căreia s'a stabilit dreptul de a fi rebo-nificată. (§. 494). Dacă sentența nu e destul de clară, interpretarea se poate cere la judecătoria care a adus-o. (§. 495.)

Sentența de moarte se poate esecuta numai după-ce se știe că Monarchul nu a acordat grațiarea cerută. (§. 496).

Dacă în urma verdictului judecătoriei cu jurați s'a adus sentență de moarte, presidentul întreabă pe acusat, vrea să ceară grațiare? Dorința sa o trece la protocol. Tribunalul aduce imediat hotărîre, dacă e demn sau nu condamnatul să fie propus spre grațiare. (§. 497). În cas afirmativ, provoacă pe apărător, să înainteze în trei zile petiție de grațiare, pe care tribunalul o trimite, împreună cu toate actele, la Curie. (§. 498).

Curia trebuie să-și dea părerea asupra tuturor sentențelor de moarte. Ascultă însă totdeauna părerea *fiscului coroanei*. În urmă trimite opiniunea

sa, împreună cu actele, *ministrului de justiție*. (§. 499).

Ministrul de justiție face propunere Regelui, fără a fi legat de opiniunea judecătoriei. (§. 500).

Resoluțiunea Regelui se publică condamnatului și procurorului, în ședință publică, din partea primului for de judecată, ear' în dimineața următoare condamnatul vine esecutat. După publicare, condamnatului trebuie să 'i-se deede un *preot*. Visite pot să facă condamnatului la moarte numai rudeniile, și aceia, pe cari îi dorește condamnatul. (§. 501).

Asupra alienațiilor și asupra femeilor aflătoare în stare binecuvântată, sentința de moarte se poate esecuta numai după perfecta însănătoșare, prin urmare, nici publicarea nu se poate face mai nainte. (§. 502).

Esecutarea se face în loc închis. Present trebuie să fie la actul acesta: procurorul, un judecător și un notar esmis din partea tribunalului, reprezentantul autorității administrative, părcălabul, preotul și doi medici. Pot fi prezenți și apărătorul și rudeniile condamnatului. Procurorul poate permite și altora întrarea la locul de perzare. Dacă sânt mai mulți de esecutat, cel-ce urmează mai târziu la rînd, trebuie să fie oprit dela vederea cum să esecută ceialți. Despre actul esecutării se ia proces verbal, în care se descrie întreaga procedură, stabilindu-se esact momentul esecutării și a întrării mor-

ței. Procesul verbal îl subscrie judele de tribunal, notarul, procurorul, reprezentantul autorității administrative și medicii. Corpul celui executat se predă rudeniilor pentru a-i face înmormântarea. (§. 503).

În chestii de presă.

În chestii de presă se aplică cele înșirate până aci, cu următoarele modificări. (§. 561).

Competentă e judecătoria de presă, pe teritorul căreia a apărut tipăritura; ear' dacă nu se știe unde s'a tipărit, ori s'a tipărit în afară de teritorul statului ungar, judecătoria de presă, pe teritorul căreia locuește persoana responsabilă pentru tipăritură. Dacă toate acestea nu se pot constata, e competentă judecătoria de presă, pe teritorul căreia s'a pus în circulație tipăritura. (§. 562).

Dacă sînt mai multe judecătorii competente, decide prioritatea faptului punibil. La propunerea procurorului, se poate însă acorda competența pe seama judecătoriei, pe al cărei teritor a apărut tipăritura. Propunerea trebuie să se facă însă înainte de a fi fost prezentat judecătoriei actul de acuză. La rugarea acuzatorului privat, sau a acuzatului, competența se poate da și judecătoriei pe teritorul căreia locuește acuzatul. Judecătoria pe teritorul căreia s'a făcut tipăritura, nu poate refusa primirea competenței de a judeca afacerea. (§. 563).

În procese de presă, afacerile acuzatorului le împlinește procurorul regesc

din localitatea judecătoriei cu jurați, — peste întregul teritor al judecătoriei. (§. 564).

Pertractărei principale are să-și premeargă *anchetarea*, care poate fi ordonată din partea judeului de instrucțiune de pe lângă ori-care tribunal; dator e însă să facă raport fără întârziere judecătoriei competente. Tribunalul poate însărcina cu anchetarea și pe judele propriu de instrucție, sau pe altul. (§. 565).

Tipăritura trebuie alăturată la cererea pentru începerea anchetărei, sau trebuie să 'i-se spună locul și ziua apariției. Acusatorul trebuie să citeze din tipăritură părțile încriminate. (§. 566).

Tipăritura poate fi confiscată numai la propunerea acuzatorului. Pentru ordonarea confiscării e competent judele de instrucție.

Când însă amânarea sau întârzierea ar fi urmată de pericol, îndreptățirea aceasta o are fiecare jude de instrucție ori judecător cercual (de ocol). Confiscarea se estinde asupra întregului tiraj, afle-se pus în circulație, acasă la redactorul, la editorul, la tipograful sau la ori-și-cine. (§. 567).

După confiscare, acuzatorul e dator să ceară în opt zile anchetarea, în cas contrar tipăriturile confiscate se redau proprietarului. Dacă se abandonează acusa, judele de instrucție sistează procedura. (§. 568).

Recurs în contra dispoziției judeului de instrucție se înaintează tribuna-

lului la care aparține judele de instrucție. Dacă e vorba de continuarea sau de întregirea anchetărei, și e divergență de păreri între procuror și judele de instrucție, — decide tribunalul. (§. 569).

Părțile încriminate din tipăritură, trebuie să fie citate și în actul de acuză. (§. 570).

După intrarea actului de acuză, judele de instrucție predă toate actele competenței judecătorii cu jurați, al cărei president dispune ca acuză să fie comunicată acusatului. (§. 571).

Acusatul poate să-și însușească excepțiunile și să numească persoana responsabilă, ceea-ce ar avea de urmare sistarea procedurii în contra sa. Citație directă la pertractarea principală se trimite numai autorului tipăriturii încriminate. (§. 572).

Pertractarea se ține în fața juraților, în modul cunoscut. (§. 573).

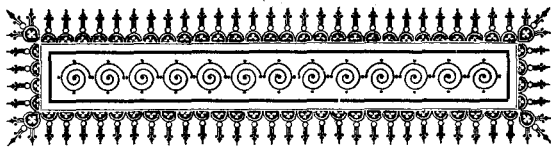
Între întrebările adresate juraților trebuie să fie și întrebarea, că acusatul în ce calitate e responsabil: ca autor, editor, tipograf etc. În sentință trebuie să se spună, că ce are să se întâmple cu tipăritura. La cărți, reviste etc. se confiscă și se nimicesc numai părțile încriminate. Dacă crima sau delictul s'a comis pe calea unei gazete periodice, judecătorii poate ordona, în cas că se decretează vinovăția, ca sentința să fie publicată în numărul cel mai apropiat al foii. (§. 574).

Nu se pot aplica dispozițiile înșirate — cu privire la confiscare, — în următoarele cazuri :

1. Când e vorba să fie confiscate și nimicite astfel de tipărituri, pentru cari nu se poate începe procedura penală în contra nimănui.

2. Când fapta punibilă, comisă prin presă, e calificată de delict sau transgresiune, ear' nu de — crimă. (§. 575).

Înceiere.

Am dat cetitorului, în cărticica aceasta, esplicări asupra ființei și a dezvoltării *judecătoriilor cu jurați*, și 'i-am dat, în estrase fidele, și *legile* patriei noastre, referitoare la această frumoasă și umană instituțiune.

Cetitorul se va putè orienta din ea asupra datorințelor sale *ca jurat*, — dacă ar fi se fie trecut în lista cu jurați, — precum și asupra modului de apărare, în cas că ar trebui se stee *ca acusat* în fața juraților.

Dar' numai *orientare* își poate câștiga cetitorul din cartea de față, — nimic mai mult. În puterile proprii se nu se încreadă nimeni; ci dacă a dat de necaz și e silit să-'și dee seamă în fața juraților de faptele sale: are să-'și încredințeze apărarea negreșit unui om pricepător de legi, *advocatului*, care nu numai că va face apărarea în fața judecătoriei așa cum cer interesele clientului

seu, ci va întrebuința și toate *remediile de drept*, admise de lege, — conform literilor legii și la terminul precizat în lege.

Căci nu numai în chestiile *penale*, atinse în această carte, ci și în procesele *de drept privat*, tocmai terminele pentru folosirea remediilor de drept joacă rolul de frunte, ear' neobservarea strictă a lor poate să aiba urmările cele mai neplăcute pentru omul implicat în proces. Neobservarea unui termin poate se face se peardă procesul tocmai omul, care cu siguranță era în drept să-l câștige. Ear' după expirarea terminului, înzădar se mai recurge la remediul de drept, care folosit la timp, putè să dea omului câștig de cauză, — căci nu se mai primește.

De aceea, în ori-ce chestie mai complicată, omul să alerge la avocat și să-'i încredințeze lui apărarea cauzei, fie *penală*, fie *civilă*.

Cu acest sfat dau deci cetitorului cărticica aceasta, în convingerea, că 'i-am făcut bun serviciu, chiar și numai *orientându-l* asupra celor-ce are să le țină în vedere atunci, când e chemat la judecătorie, fie ca *jurat*, fie ca *acusat*.

Cuprinsul.

	Pag.
Întroducere	1
Organisarea judecătoriilor cu jurați . . .	33
Cercul de competență al judecătoriilor cu jurați	46
Estras din codul penal	51
Procedura penală	68
Încheiere	109

